

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Institut mezioborových studií Brno

**Kriminalita příslušníků Policie České republiky
a formy její prevence**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
JUDr. RNDr. Vlastislav Man**

**Vypracoval:
Bc. Pavel Riesner**

Brno 2009

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „**Kriminalita příslušníků Policie České republiky a formy její prevence**“ vypracoval samostatně s použitím uvedených informačních zdrojů.

Brno 15. února 2009

Bc. Pavel Riesner

Poděkování

Děkuji panu JUDr. RNDr. Vlastislavu MANOVI za metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování diplomové práce.

Brno 15. února 2009

Bc. Pavel Riesner

Motto:

[Rousseau Jean Jacques]

„Prvním ze všech zákonů je bezpochyby poslouchat zákony. Nejhorším ze všech zlořádů je poslouchat zákony jen zdánlivě, aby se pak mohly ve skutečnosti tím bezpečněji porušovat; tak se brzy stanou nejlepší zákony těmi nejzhojnějšími.“

OBSAH

Úvod	2
1. Kriminalita	5
1.1 Kriminalita a další související pojmy	5
1.2 Zjišťování rozsahu kriminality	8
1.3 Dílčí závěr	9
2. Kriminalita policistů	10
2.1 Kriminalita policistů jako odraz kriminality ve společnosti	10
2.2 Vývoj kriminality policistů v letech 1997 až 2007	12
2.3 Rozbor kriminality policistů v roce 2007	13
2.4 Dílčí závěr	29
3. Kontrolní mechanismy v policii	30
3.1 Vnitřní kontrola v policii	31
3.2 Možné změny ve struktuře vnitřní kontroly	33
3.3 Možné změny vnějších kontrolních mechanismů	35
3.4 Vnější kontrola policie; Inspekce Policie České republiky	38
3.5 Dílčí závěr	40
4. Prevence kriminality	41
4.1 Vymezení základních pojmů	41
4.2 Prevence kriminality policistů	43
4.3 Možnosti prevence protikorupčního charakteru	46
4.4 Dílčí závěr	47
5. Praktická část	48
5.1 Metoda výzkumu	49
5.2 Popis srovnávaných vzorků policistů	49
5.3 Rozbor a komparace výsledků	50
5.4 Zhodnocení výzkumu	54
Závěr	55
Resumé	56
Anotace a klíčová slova	57
Literatura, právní normy a další informační zdroje	58
Přílohy	60

Úvod

Policie České republiky (dále jen „policie“) i příslušníci policie (dále jen „policisté“) jsou součástí naší společnosti jako celku a je logické, že na ně působí všechny faktory dané reálným obsahem společenských vztahů, ekonomickou, sociální i morální úrovní ve společnosti existující v daném období.

Policie je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor sloužící veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu¹⁾ a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropských společenství nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu.²⁾

Toto jednoznačné vymezení funkce policie je však ovlivňováno rozporuplným postojem společnosti vůči policii jako instituci a také skutečností, že pro profesi policisty jsou vybírání uchazeči z občanských řad. Mezi těmito uchazeči jsou i jedinci, kteří si přinášejí do nové profese celou řadu návyků, hodnotových postojů a morálních soudů typických pro průměrný občanský postoj, který se v řadě aspektů neshoduje ani se společenskou morálkou ani s právním řádem. Obsah takových hodnotových a morálních postojů nebo životních návyků se dostává do rozporu s posláním policisty jako osoby striktně stojící na pozicích ochrany práva resp. života, zdraví a majetku občanů.

Na policistu vykonávajícího službu dlouhodobě působí řada vlivů a tlaků, kterým jako řadový občan nebyl vystaven. Nejvýznamnější je ne zcela pozitivní vztah společnosti (občanů) k policii a nedostatečný respekt k její společenské funkci, což je dokonce prezentováno veřejnoprávními médii a v rámci politických střetnutí i některými politiky.

Po změně režimu v roce 1989 nebylo pro policii lehké přesvědčit občany o své důvěryhodnosti. Nadpoloviční důvěry mezi veřejností dosáhla tato instituce až na konci roku 2000 a tuto míru důvěryhodnosti si víceméně udržovala do podzimu 2004, kdy došlo k poklesu důvěryhodnosti na dvoupětinovou hladinu. Od podzimu roku 2007 se důvěra v policii zvýšila a ještě v únoru 2008 se držela těsně pod padesáti procenty. Šlo však jen o krátkodobý vzestup, protože v první polovině června 2008 podíl lidí důvěřujících policii opět poklesl na 42 %³⁾. V dlouhodobé perspektivě (od roku 1994) se důvěra občanů v policii sice zvýšila, podíváme-li se však na vývoj za poslední čtyři roky, vidíme, že podíl lidí, kteří si

1) Zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

2) § 1 a 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

3) Pramen: STEM, Trendy 2008/6-2, 1244 respondentů.

zachovávají nedůvěřivý vztah k policii, je stále vyšší než podíl občanů, kteří mají k této instituci kladný vztah.

V případě konkrétního konfliktu se zákonem se zde také projevuje snaha ovlivnit zasahujícího policistu formou nátlaku (výhrůžek) nebo naopak nabídkou finančních či jiných výhod s cílem vyhnout se odpovědnosti za porušení zákona.

Přičteme-li k vneseným kvalitám a vnějším vlivům ještě sebehodnocení policisty z hlediska jeho společenského a sociálního statutu, které většinou nevykazuje ani pocit sociální stability na odpovídající úrovni, ani pocit profesní hrdosti a potřebné sebevědomí, představují tyto faktory základní podmínky umožňující vznik delikvence policistů až po stupeň kvalifikované trestné činnosti⁴⁾.

Jednotlivci z řad policie disponovaní vnitřními předpoklady a vnějšími podmínkami k tomu, aby v rozporu se svým posláním právo místo ochrany sami porušovali, se uvnitř policejního sboru vyskytují v míře nižší, než je procento výskytu trestné činnosti v celé společnosti. To je objektivně dáno způsobem výběru uchazečů, při němž jsou eliminováni jedinci, jejichž sociálně patologické chování vůči společnosti je problematické, a také vnitřním klimatem policie, který do značné míry méně odolné jednotlivce od porušování právních i morálních norem odvrací.

I přes menší míru výskytu trestné činnosti v řadách policistů je však nutno tuto trestnou činnost považovat za značně nebezpečnou, neboť v takovém případě jde o úplnou negaci poslání policisty. Takový útok proti právu vedený zpravidla kvalifikovaným a školeným pachatelem znalým policejní praxe a schopným čelit policejnímu pátrání a vyšetřování je celospolečensky velmi nebezpečný.

Stejně jako veřejnost i já vnímám kriminalitu policistů jako aktuální problém a především jako velmi nebezpečný sociálně-patologický jev, který ohrožuje nejen morální klima v naší společnosti, ale i degraduje práci těch policistů, kteří právní předpisy dodržují a vykonávají svoji práci kvalitně a svědomitě, s vysokou profesionalitou a zaujetím. Tato skutečnost byla důvodem, proč jsem pro svoji diplomovou práci zvolil téma: „**Kriminalita příslušníků Policie České republiky a formy její prevence**“.

4) Skutková podstata trestného činu je souhrn objektivních (povinných) a subjektivních (nepovinných) znaků trestného činu určitého druhu, typických pro společenskou nebezpečnost, které jsou uvedeny ve zvláštní i obecné části trestního zákona. Rozeznáváme skutkové podstaty trestného činu:

- a) základní – jsou uvedeny v prvních odstavcích jednotlivých ustanovení a je v nich poprvé popsána trestná činnost pachatele (např. krádež);
- b) kvalifikované – jsou uvedeny zpravidla v dalších odstavcích, obsahují další okolnost zvyšující společenskou nebezpečnost (např. způsobí škodu velkého rozsahu);
- c) privilegované – jsou v poměru specialisty k skutkovým podstatám základním, obsahují jeden nebo více privilegovaných znaků (např. v rozrušení způsobeném porodem).

Cílem předkládané práce je podat ucelený obraz o vývoji i současném stavu kriminality policistů a úrovni prevence tohoto druhu kriminality. V praktické části diplomové práce bylo cílem analyzovat (formou dotazníku) etické postoje začínajících policistů a policistů s praxí ve vztahu k policejní práci a společnosti a ověřit rámcově zformulované hypotézy:

- 1) Etické postoje srovnávaných skupin se budou lišit.
- 2) Skupina policistů s praxí bude mít příznivější etické postoje.

Diplomová práce je členěna do dvou částí, které tvoří 5 kapitol. První, teoretickou část, tvoří kapitoly 1 až 4, z nichž:

1. **kapitola** - vymezuje pojem kriminalita a související pojmy, zabývá se problematikou zkoumání tohoto jevu a jeho společenskou nebezpečností;
2. **kapitola** - vymezuje pojem kriminalita policistů, podává přehled o vývoji, stavu a předpokládaných vývojových tendencích kriminality policistů;
3. **kapitola** - popisuje stav a možné směry vývoje pro zlepšení stavu na úseku boje s trestnou činností policistů;
4. **kapitola** - navrhuje systém prevence kriminality policistů.

Druhá, praktická část, obsahuje v 5. kapitole výzkum a analýzu etických postojů začínajících a sloužících policistů.

Jako základní přístup k řešení zadaného tématu jsem zvolil přístup systémový. Hlavní metodou při zpracování bakalářské práce byla obsahová analýza dostupných materiálů a z ní logické a deduktivní vyvození závěrů.

Při zpracování diplomové práce jsem čerpal z prací autorů Novotného, Kaisera, Kuchty a dalších. Zdrojem statistických údajů jsou přehledy zpracovávané Inspekcí policie (dále jen „inspekce“)⁵⁾. Současně jsem vycházel z vlastních zkušeností zástupce vedoucího obvodního oddělení a zkušeností získaných při šestiletém služebním působení v rámci kontrolní a metodické činnosti na specializovaném pracovišti pořádkové služby Skupině řízení pořádkové a železniční policie Policie České republiky správy Jihomoravského kraje.

Stejná problematika byla předmětem mé bakalářské práce, kterou jsem zpracovával v roce 2005. Ve snaze poskytnout rozsáhlejší pohled na tuto problematiku jsem diplomovou práci směřoval do oblastí, které nebyly obsaženy v práci bakalářské.

5) § 103 odst. 1 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Do 31. 12. 2008 útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost (§ 2 odst. 4 zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky).

1. Kriminalita

Kriminalita provází celý společenský vývoj. Vždy znepokojovala jak jednotlivce, tak i celou společnost, a to jak co do počtu páchaných trestných činů, tak i způsobu jejich provedení. S rozvíjením nejrůznějších oborů lidské činnosti docházelo i k pronikání kriminality do nových sfér činnosti člověka. Tyto skutečnosti nutně vedou k úvahám o kvalitě vztahu člověka k člověku, jeho hodnotové orientaci a též o vztahu skupin uvnitř společnosti a o činitelích, které tyto vztahy ovlivňují v podmínkách vývoje lidské společnosti.

Kriminalita je jevem, který **narušuje harmonický vývoj společnosti**, a je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivý. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým obětem škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry. Na této celkově negativní charakteristice kriminality je třeba trvat, i když někdy bývá konstatován i určitý pozitivní přínos kriminality pro společnost. Bývá uváděno, že kriminalita a její potlačování vede k posilování solidarity majority společnosti a k většímu respektu ke společenským normám, že kriminalita může být podnětem k sociálním změnám, zmiňován bývá i určitý ekonomický přínos kriminality (rozvoj „bezpečnostního průmyslu“, pojišťovnictví, bezpečnostních služeb aj.) a jiné přínosy.⁶⁾

1.1 Kriminalita a další související pojmy

Termín **kriminalita** vychází z latinského „**crimen**“ = **zločin**. Poprvé použil tohoto názvu francouzský antropolog Topinard v roce 1879; o šest let později se objevil v Itálii v názvu Garfalovy knihy „Criminologia“.

Pod pojmem kriminalita se v odborné literatuře rozumí:

1. souhrn výskytu trestné činnosti nebo jiného kriminálního chování spáchaného ve společnosti za určitou časovou jednotku;
2. „ ... *společenský jev, který sice nelze zcela odstranit, protože je součástí každé společnosti, ale lze dosti výrazně omezit jeho projevy, snížit jeho možné následky a škody*

6) Novotný, O., Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishink, 2004, s. 21.

kriminalitou způsobené - nejen materiální, ale i sociální a morální. Stále platí upravené rčení, že společnost má takovou kriminalitu, jakou si zaslouží - tj. takovou pro jakou vytváří podmínky. ⁷⁾;

3. „...souhrn společensky podmíněných činů, které mají relativně hromadnou povahu, ve zvýšené míře ohrožují společnost a jsou proto platným zákonodárstvím prohlášeny za trestné.“⁸⁾;

4. „Míní se jí zločinnost jako sociální jev. Je úhrnem činů neschválených trestním právem.“⁹⁾

Odborný pohled dále rozlišuje kriminalitu zjevnou a kriminalitu latentní. **Kriminalita zjevná** je kriminalita, která je statisticky registrována, tedy ta, o které se orgány činné v trestním řízení dozvědí a kterou řeší ať již na základě podnětu nebo z úřední povinnosti. **Kriminalita latentní** je kriminalita, o které se orgány činné v trestním řízení z různých důvodů nedozví, nebo kterou státní orgány nestíhají. Latentní kriminalita je často způsobena malou důvěrou občanů v bezpečnostní orgány, obavou obětí ze msty pachatele či mírou tolerance společnosti k porušování zákonnosti.

Nástrojem kontroly kriminality je kriminální resp. trestní politika. Lze ji vymezit jako úvahy a opatření společnosti a státu s cílem snížit počet trestných činů. Těžištěm kriminální politiky je odedávna úsilí o inovaci trestního práva. Soustřeďuje se tedy na problematiku kriminalizace a dekriminalizace a na uspořádání systému kontroly kriminality. Úkolem kriminální politiky je nalézt rovnováhu mezi individuální svobodou, sociální tolerancí a kontrolou kriminality.

Někdy se rozlišuje kriminální politika v užším a širším smyslu. V prvním případě je předmět kriminální politiky spojován zásadně pouze s činností orgánů činných v trestním řízení. Širší pojetí kriminální politiky přesahuje rámec trestního zákonodárství a chápe kriminální politiku jako každou záměrnou činnost směřující ve svých důsledcích proti kriminalitě.¹⁰⁾

Trestní politika pojímá jako součást politiky trestněprávně zakotvenou ochranu společnosti. Bere za základ svého rozhodování skutečnosti, fakta o zločinnosti a její kontrole, bere však v úvahu i sociálně etické zásady a hodnocení. Vzhledem k tomu, že - měřeno podle kriminality a jejích nežádoucích vedlejších vlivů - žádný nám známý systém ochrany společnosti není uspokojivý, nachází trestní politika odjakživa své těžiště v obnově trestního

7) Marešová, A. Kriminalita v roce 1996. Policista č. 3/1997, příloha, s. 8.

8) Schelle, K. a kol. *Základy práva /1/ - veřejné právo*. Brno: MU, 1994, s. 354.

9) Kaiser, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994, s. 144.

10) Zapletal, J. a kol. *Kriminologie, díl I., obecná část*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 10.

práva, reformě trestního soudnictví a systému sankcí. Proto se nezdá chápou trestní politika a reforma trestního práva jako významově totožné.¹¹⁾

Kriminalita není jevem monolitním, nýbrž vysoce diferencovaným. Zahrnuje jednání kvalitativně velmi odlišná z hlediska stupně společenské nebezpečnosti, zavinění, objektu i subjektu. **Struktura kriminality** vyjadřuje podíl jednotlivých druhů trestné činnosti, resp. skupin trestných činů, na celkovém počtu všech trestných činů spáchaných na určitém území v konkrétním časovém údobí. **Stav kriminality** vyjadřuje početnost, kvantitativní charakteristiku trestných činů nebo osob, které je spáchaly. Na stav kriminality však mají značný vliv demografické procesy. Za přínosnější bývají proto považovány údaje o **úrovni kriminality**, jež berou v úvahu početnost obyvatelstva.¹²⁾

Dynamika kriminality charakterizuje trestnou činnost v pohybu, změně, v určitém konkrétním časovém období na určitém území. Pod pojmem dynamika se rozumí dynamika stavu či úrovně kriminality jako celku či jejich strukturálních částí. Dynamika kriminality umožňuje poznat celek i veškeré prvky kriminality v časovém pohybu. Zůstává-li vývojová křivka kriminality neměnná, lze mít za to, že nedošlo k podstatným změnám v komplexu vlivů, jež kriminalitu vyvolávají.

Kontrola kriminality v sobě zahrnuje plnění úkolů společnosti a státu při ochraně občanů před kriminalitou a zahrnuje všechny společenské instituce, strategie a také sankce, jejichž cílem je dosažení konformity chování občanů ve sféře regulované normami trestního práva. Tento pojem zhruba odpovídá v minulosti frekventovanému termínu „boj proti kriminalitě“, který se však v důsledku nadměrného používání a represivního chápání stal frází. Kontrola kriminality je součástí širěji vymezené **sociální kontroly**, jejímž cílem je dosažení konformity chování občanů v dané společnosti vůbec. Prostředky sociální kontroly jsou např. náboženství, morálka, výchova a právo, v neposlední řadě právo trestní (v této souvislosti hovoříme o trestněprávní sociální kontrole).¹³⁾

Sociální kontrola je hlavní součástí všech procesů **sociální integrace**, s jejíž pomocí překonávají celé společnosti, dílčí skupiny a jednotliví členové protiklady, napětí a konflikty. Předpokládá existenci sociálních norem nebo pravidel, a tím jejich zásadní respektování členy společnosti.

11) Kaiser, G. *Kriminologie*. Praha: C. H. Beck, 1994, s. 3.

12) Kuchta, J. a kol. *Kriminologie, I. část*. Brno: MU, 2002, s. 59.

13) Zapletal, J. a kol. *Kriminologie, díl I., obecná část*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 9.

1.2 Zjišťování rozsahu kriminality

Kriminalita (zejména stav kriminality) je v posledních letech v České republice (dále jen „ČR“) středem zájmu široké veřejnosti. Ve všech průzkumech veřejného mínění jsou obavy z kriminality na prvních místech hodnocených společenských rizik. Na tyto obavy pak prostřednictvím politické reprezentace a správní sféry reaguje trestní politika státu především legislativními prostředky a opatřeními regulujícími práci orgánů činných v trestním řízení s proklamovaným cílem řešit problémy nyní tak vysoké kriminality rychle a pokud možno účinně.

Na úroveň kriminality se v ČR usuzuje na základě oficiálních statistik policie předávaných tisku každoročně koncem ledna nového roku. Tyto statistiky jsou zpravidla doplněny o krátký komentář pronesený policejním prezidentem, výjimečně ministrem vnitra.

Kromě základních údajů o počtu trestných činů a počtu stíhaných pachatelů obecně a podle jednotlivých druhů trestných činů či skupin trestných činů zvlášť, které jsou převážně poskytovány a jejich správnost garantována nejvyššími policejními orgány, je na úroveň kriminality ve státě obvykle usuzováno i z jiných než policejních statistik.

Další seriózní informace o úrovni kriminality poskytují jednak statistické ročenky kriminality zpracovávané Ministerstvem vnitra (dále jen „MV“) a ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti, jednak některé přehledy vydávané jednotlivými službami Policejního prezidia ČR (např. dopravní policií), jednak zprávy hodnotící činnost jednotlivých složek trestní justice zpracovávané těmito složkami (např. zprávy o činnosti vrchních a Nejvyššího státního zastupitelství atd.). Tyto hodnotící zprávy jsou ale mimo resort jen obtížně dostupné.

Malým příspěvkem k dokreslení základních informací o kriminalitě v konkrétním roce jsou i studie o kriminalitě každoročně vydávané Institutem pro kriminologii a sociální prevenci.¹⁴⁾ Tyto studie obsahují jednak statistické řady zpracované z údajů získaných od orgánů činných v trestním řízení, jednak odborné články pracovníků institutu specializujících se na některé dílčí kriminologické problémy.

14) Například Marešová, A., Baloun, V., Cejp, M., Martinková, M., Kriminalita v roce 2006.

1.3 Dílčí závěr

Kriminalita je považována za jeden z největších sociálně - patologických jevů současnosti, který je způsobilý podstatnou měrou rozvrátit či narušit vývoj demokratické společnosti. Nezastupitelným zdrojem výchozích informací o stavu, struktuře a dynamice kriminality jsou kriminální statistiky.

2. Kriminalita policistů

Je smutnou skutečností, že i v řadách policistů se vyskytuje lajdáctví, neúcta k občanům, hrubá nekázeň, projevy agresivity, dokonce i korupce, protekcionářství, spolupráce se zločineckým podsvětím. Takové negativní jevy dokáží v očích veřejnosti dokonale znevážit poctivou práci desetitisíců poctivých policistů, zvláště proto, že představují snadno dostupný zdroj pro média.

Trestná činnost páchaná policisty může být chápána jako krajnost, jako nejvýraznější excesivní chování odporující povinnostem policistů uložených zákonem. Pro poznání příčin a podmínek páchaní trestných činů policisty by však do budoucna bylo nutné analyzovat informace o výskytu, zjišťování a řešení méně závažného porušování zákonů od přestupků, ať již občanských nebo kázeňských. Logický je i předpoklad, že míra důrazu při řešení přestupků může působit preventivně i proti páchaní trestné činnosti, jsou-li postihy těchto méně závažných deliktů včasné a odpovídající. Naopak v případech nemístné a nedůvodné tolerance vůči páchaným přestupkům se takový postoj nadřízených a okolí může změnit a gradovat až do spáchání trestných činů.

Objem zjištěné a prokázané trestné činnosti policistů představuje pouze dílčí, byť závažnou informaci o vnitřním klimatu v policii a jejích útvech, o míře tolerance vůči protiprávním jednáním i o míře ochoty jednotlivých policistů chovat se v rozporu se zákony ČR.

2.1 Kriminalita policistů jako odraz kriminality ve společnosti

Nelze polemizovat o tom, že kriminalita policistů existuje, navíc ve vysoce latentní, formě. Policie neexistuje ve vzduchoprázdnu, policisté žijí v tomto státě a jsou jeho občany. Vývoj kriminality v policii svým způsobem kopíruje vývoj ve státě, i když samozřejmě v nesrovnatelně menším měřítku.¹⁵⁾

„Personálním zdrojem potenciálu Policie ČR není nikdo jiný, než právě naše společnost a její populace. Jaká je tedy populace a její charakteristiky z hlediska postojů, hierarchie hodnotového systému, mezilidských vztahů, právního vědomí, sklonu k porušování práva, - kriminogenity atd., takový je také s největší pravděpodobností

15) Bílek, P. Policie a dodržování lidských práv. Hlásí se policie, č. 4/1999, s. 8.

personál policie. ... To, že na něj navlékneme uniformu, ještě neznamená, že automaticky dospěje k přeskládání například do té doby nevyhraněného systému společenských hodnot, že získá sebekázeň, vnitřní zábrany a mechanismy proti porušování práva. Práh citlivosti k porušování práva, počínaje drobnými přestupky a konče závažnými trestnými činy, je bohužel posunut významně nahoru v celé naší společnosti, ve všech jejích strukturách.“¹⁶⁾

V odborné literatuře i v policejní praxi se setkáváme s různými vymezeními pojmu kriminalita policistů. Tato vymezení lze uvést následovně:

1. Kriminalitou policistů se rozumí **trestné činy policistů spáchané v době služby.**
2. Kriminalitou policistů se rozumí **trestné činy policistů spáchané v době mimo službu.**
3. Kriminalitou policistů se rozumí **trestné činy policistů uvedené v hlavě třetí a hlavě dvanácté zvláštní části trestního zákona.**¹⁷⁾
4. Kriminalitou policistů (v nejširším smyslu) se rozumí **veškerá trestná činnost policistů spáchaná bez ohledu na to, o jaký trestný čin se jedná a ve které době byl spáchán.**

Funkce prosazování zákona je veřejná služba ustavená zákonem, jenž stanoví odpovědnost za udržování a prosazování zákona, udržování veřejného pořádku a poskytování pomoci v mimořádných (nouzových) situacích. Ovšem tyto legislativní základy samy o sobě nepostačují k tomu, aby zaručily, že budou činnosti orgánů činných v trestním řízení probíhat zákonným a nesvévolným způsobem; představují pouze rámeček a vytvářejí k tomu podmínky.

Efektivní a správný výkon funkce orgánů činných v trestním řízení závisí na tom, jak kvalitní a schopný je jejich každý jednotlivý příslušník.

Prosazování zákona není povolání, kde se aplikují standardní řešení na standardní problémy objevující se v pravidelných intervalech. Spíše bychom mohli mluvit o umění vyžadujícím, aby policista dobře rozuměl jak literě, tak duchu zákona, přičemž problém, před nějž je postaven, má často zcela ojedinělé okolnosti. Činnost přitom musí vykonávat při naprostém dodržování zákona a za správného a přiměřeného využívání pravomocí, které mu svěřuje. Nikdo nesmí zákon prosazovat nezákonným, diskriminačním či svévolným způsobem.¹⁸⁾ Takový postup by zničil důvěru a podporu veřejnosti a podkopával by autoritu celého sboru.

Lidský faktor při prosazování zákona nesmí ohrozit požadavky zákonnosti a svévolnosti. Proto si policisté musejí vypěstovat takové osobní postoje a způsoby jednání,

16) Policie je obrazem společnosti. Policista, č. 12/2003, s. 6.

17) Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

18) Čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod publikované pod č. 2/1993 Sb.

kteřé jim umořnř vykonřvat svou řinnost sprřvnř. Přitom nestařř, aby mřli tyto vlastnosti jako jednotlivci; musejř takř pracovat kolektivnř na tom, aby kultivovali a zachovřvali takovř obraz policie, kterř společnosti, jřř slouřř, dřvř pocit dřvřry a bezpeřř.

2.2 Vřvoj kriminality policistř v letech 1997 ař 2007

Ke zmapovřnř přehledu o vřvoji kriminality policistř velmi dobř poslouřř statistickř řdaje, kterř dokumentujř vřvoj objasnřnř trestnř řinnosti policistř. V tabulce ř. 1 jsou uvedeny pořty objasnřnř trestnř řinř a jejich pachatelř vřetnř mezirořnř relativnř zmřn a v poslednřm řřdku pak pořet objasnřnř trestnř řinř přřpadajřcř na 1000 policistř. (V roce 2007 byl pro vřpořty pouřit celkovř pořet policistř, kterř řinil 44 829 policistř.)

Pouřitř statistickř řdaje vychřzejř z kriminřlnř statistik a informařnř zdrojř MV. Oficiřlnř policejnř evidenřnř statistickř systřm kriminality specifikuje jednotlivř druhy kriminality podle trestnř prřvnřch a kriminologickřch aspektř. K evidenci kriminality dochřzř na zřkladř oznřmenř podanřch osobami, policiř nebo inspekci, pomocř operativnř zjiřtřnřch skuteřnostř, nasvřdřujřcř tomu, ře byl spřchřn trestnř řin. Podmřnkou jejich zařazenř do evidence kriminality je stanovenř trestnř prřvnř kvalifikace. Za objasnřnř se považuje takovř trestnř řin, kdy bylo zahřjeno trestnř střhřnř, zkrřcenř přřpravnř řizenř nebo byla vřc odlořena pro nepřřpustnost ři neučelnost trestnřho střhřnř (§ 159a odst. 2 a 3 trestnřho řřdu).

Tabulka ř. 1 Vřvoj kriminality policistř Policie řR v letech 1997 ař 2007

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Pořet objasnřnř tr. řinř	287	373	438	603	665	453	599	325	284	228	254
Mezirořnř zmřna v %	-23,3	30,0	17,4	37,7	10,3	-31,9	32,2	-45,7	-12,6	-19,7	11,4
Pořet pachatelř - policistř	245	306	345	389	468	444	427	327	262	204	238
Mezirořnř zmřna v %	-19,7	24,9	12,7	12,8	20,3	-5,1	-3,8	-23,4	-19,9	-22,1	16,6
Pořet objasnřnř tr. řinř přřpadajřcř na 1000 policistř	6,4	8,3	9,7	13,1	14,5	9,8	12,6	6,8	6,2	4,9	5,6

Z uvedenřch statistickřch řdajř vyplřvř, ře v roce 1997 dořlo ke snřizenř kriminality policistř proti roku 1996. V roce 1998 se jak pořet zjiřtřnřch trestnř řinř spřchřnřch policisty, tak pořet pachatelř opřt zvrřřil. Po dalřřm nřrřstu v roce 1999, kterř dynamicky pokračoval v letech 2000 i 2001, dořlo v roce 2002 ke snřizenř jak pořtu objasnřnřch

trestných činů, tak i počtu pachatelů. Tento rozdíl je částečně důsledkem změny trestně právní úpravy (zvýšení dolní hranice výše škody). V úvahu je třeba vzít i skutečnost, že řada správních agend byla převedena od policie na územní správní úřady, kde tyto agendy nevykonávají policisté.

V roce 2003 se zvýšil počet objasněných trestných činů proti roku 2002, ale současně došlo k poklesu počtu pachatelů těchto objasněných trestných činů. **V roce 2004 byl zaznamenán výrazný pokles zjištěné kriminality policistů proti období 1999 – 2003.** Absolutní číslo poklesu počtu objasněných trestných činů se blíží hodnotě 50 % údajů z roku 2003. Obdobný trend vykazuje pokles počtu zjištěných a obviněných pachatelů trestných činů. V roce 2004 došlo k poklesu počtu pachatelů objasněných trestných činů o 100. V následujících dvou letech (2005 a 2006) došlo k dalšímu poklesu objasněných trestných činů i počtu pachatelů trestných činů. **Počet objasněných trestných činů se v roce 2005 vrátil zhruba k úrovni roku 1997** a počet pachatelů rovněž.

V roce 2007 bylo zaznamenáno zastavení poklesu počtu zjištěných trestných činů z předcházejících let (2004 a 2006). Rok 2007 tak přinesl zvýšení počtu objasněných trestných činů, proto bude záležet na dalším meziročním vývoji, který může vypovídat o celkovém nárůstu kriminality uvnitř policie.

Ze struktury trestné činnosti policistů, v níž převládají zneužití pravomoci veřejného činitele, násilné a majetkové trestné činy, **lze úspěšně předpokládat, že se nezměnily ani příčiny a motivace pachatelů trestných činů**, stejně jako vnější podmínky mající na výskyt trestné činnosti vliv.

2.3 Rozbor kriminality policistů v roce 2007

Počet odhalených policistů a spáchaných trestných činů již několik let pravidelně klesal, v roce 2007 se zvýšil poprvé od roku 2003. Za rok 2007 se pracovníkům inspekce podařilo objasnit 254 trestných činů, což je o 11,4 % nárůst proti roku 2006, kdy bylo objasněno 228 trestných činů. V roce 2007 byl podán návrh na zahájení trestního stíhání 238 policistů, to je o 16,6 % více než v roce 2006, kdy se jednalo o 204 policistů.

Rozbor kriminality policistů je v dalším obsahu této části zpracován na základě údajů získaných z kriminální statistiky oddělení centrálních informačních systémů odboru

systemového řízení a informatiky Policejního prezidia ČR. Jsou pro něj vybrány charakteristiky významné jak z hlediska statistického, tak i analytického.

V textu jsou uvedeny v tomto pořadí:

1. způsob ukončení trestního řízení;
2. místo zařazení policisty;
3. hodnost a funkce policisty;
4. doba spáchání trestného činu;
5. věk policisty;
6. délka služby policisty;
7. druh služby;
8. právní kvalifikace trestné činnosti podle jednotlivých ustanovení trestního zákona¹⁹⁾.

ad 1) Způsob ukončení trestního řízení

Přípravné řízení trestní vedené státním zástupcem proti 238 pachatelům z řad policistů bylo ukončeno ve 102 případech, z toho **v 67 případech návrhem na podání obžaloby dle § 166/3 trestního řádu**, v 16 případech bylo trestní stíhání odloženo podle § 159a/2 nebo 3 trestního řádu, v 16 případech byl podán návrh na podmíněné zastavení nebo narovnání dle § 307 a § 309 trestního řádu, ve 2 případech byla zpracována zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení dle § 179c/1 trestního řádu a v jednom případě byl podán návrh na zastavení trestního stíhání dle § 172/1 d) trestního řádu.

Inspekci bylo postoupeno celkem 23 případů trestních oznámení účelově podaných proti policistům. I nadále jsou tato podání většinou součástí obhajoby trestně stíhaných pachatelů nebo odvetou oznamovatele proti policistovi zakročujícímu proti němu důvodně a v souladu se zákonem. Tato účelová podání jsou inspekci prošetřována z hlediska odpovědnosti oznamovatele za spáchání přestupku křivého vysvětlení (§ 47a zákona o přestupcích²⁰⁾), trestného činu křivého obvinění (§ 174 trestního zákona), trestného činu pomluvy (§ 206 trestního zákona) nebo poškozování cizích práv (§ 209 trestního zákona.).

ad 2) Místo zařazení policisty

Tabulka č. 2 a 3 a graf č. 1 dokumentují podíly jednotlivých správ krajů policie na

19) Zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, jehož účinnost končí dne 31. 12. 2009, dnem 1. 1. 2010 nabývá účinnosti zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

20) Zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

celkovém počtu pachatelů a spáchaných objasněných trestných činech v roce 2007. Je však nezbytné vzít v úvahu, že výše uvedené údaje o územním rozdělení stíhaných a prověřovaných policistů jsou vztaženy k území výkonu služby, proto nelze vždy zaměňovat tento údaj s příslušností podezřelého k odpovídající správě police.

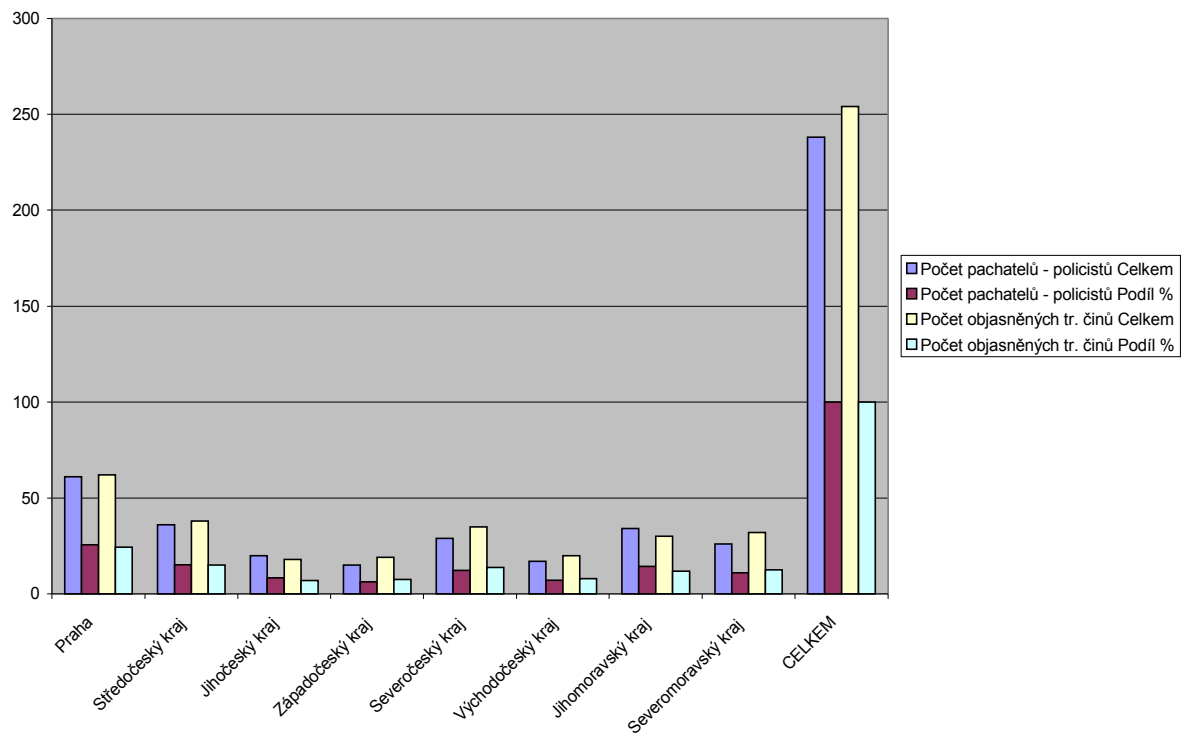
Z přehledu vyplývá největší podíl u Policie České republiky správy Hlavního města Prahy, tj. 61 pachatelů (25,6 %) a 62 tr. činů (24,4 %). Naopak nejmenší podíl na těchto počtech má Policie České republiky správa Západočeského kraje, tj. 15 policistů (6,3 %) a 19 trestných činů (7,5 %).

S výjimkou Policie České republiky správy Hlavního města Prahy, kde objem trestné činnosti policistů zaujímá ve střednědobém horizontu první místo, u ostatních správ krajů dochází k meziročním posunům v četnosti pachatelů i trestných činů a u žádné z nich nelze stanovit předpoklad trvalé míry výskytu trestné činnosti. **Meziročním srovnáním však lze za lokality s vyšší mírou rizika výskytu trestné činnosti policistů považovat vedle Prahy také Středočeský kraj**, u kterého podíl na celkové kriminalitě policistů překračuje hodnotu 15,1% celkového počtu. V delším časovém horizontu nejmenší míru rizika vykazuje Jihočeský kraj.

Tabulka č. 2 Podíl jednotlivých správ krajů policie na celkovém počtu pachatelů - policistů a jimi spáchaných objasněných trestných činů v roce 2007

Místo služebního zařazení (správa kraje)	Počet pachatelů - policistů		Počet objasněných tr. činů	
	Celkem	Podíl %	Celkem	Podíl %
Praha	61	25,6	62	24,4
Středočeský kraj	36	15,1	38	15,0
Jihočeský kraj	20	8,4	18	7,0
Západočeský kraj	15	6,3	19	7,5
Severočeský kraj	29	12,2	35	13,8
Východočeský kraj	17	7,1	20	7,9
Jihomoravský kraj	34	14,3	30	11,8
Severomoravský kraj	26	11,0	32	12,6
CELKEM	238	100	254	100

Graf č. 1 k tabulce č. 2

Tabulka č. 3

Kriminalita policistů – podíl krajů ČR v období od. 1. 1. 2007 – do 31. 12. 2007

Název	ČR	Pha	StČ	JČ	ZČ	SvČ	VČ	JM	SM
	Součet	00	01	02	03	04	05	06	07
Loupež /§ 234/	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Násilí na veřej. činitelích mimo polic. /§ 153,154/1,155,156/1,2/	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Násilí na veřej. činitelích-na polic. /§ 153,154/1,155,156/1,2/	1	0	0	0	1	0	0	0	0
Úmyslné ublížení na zdraví /§ 221,222/	11	1	4	1	0	2	1	1	1
Nebezpečné vyhrožování /§ 197a/	4	0	2	0	0	0	2	0	0
Vydírání /§ 235/	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Porušování domovní svobody /§ 238/	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Týrání svěřené osoby /§ 215/	2	0	0	0	0	0	1	1	0
Týrání osoby žijící ve společném obydlí /§ 215a/	4	0	1	0	0	1	0	2	0
Znásilnění /§ 241/	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Kuplířství /§ 204/	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Krádeže mot. vozidel –dvoustopých /§ 247/	1	0	0	1	0	0	0	0	0
Krádeže - v bytech /§ 247/	2	0	1	0	0	0	1	0	0
Krádeže – ostatní /§ 247/	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Podvod /§ 250/	8	4	0	0	0	2	0	1	1
Zpronevěra /§ 248/	2	1	0	0	0	1	0	1	1
Výtržnictví /§ 202,202a/	3	0	2	0	1	0	1	0	0
Ohr. výchovy mládeže /§ 217/	1	1	0	0	0	0	0	0	0
Ned.vyr. a distribuce .psych.látek .a jedů pro jiného /§ 187/	5	4	0	0	0	0	0	1	0
Zneužívání pravomoci veřejného činitele /§ 158/	65	16	12	5	2	5	2	10	13
Neoprávněné nakládání s osob. údaji /§ 178/	5	1	1	1	0	1	0	0	1
Maření úkolů veřejného činitele z nedbalosti /§ 159/	10	1	0	0	4	4	0	1	0
Nedovolené ozbrojování /§ 185/	3	1	0	0	0	1	1	0	0
Maření výkonu úředního rozhodnutí /§ 171/	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Dopravní neh. silniční z nedbal. /§ 180,184,201,223,224,201a/	48	7	7	7	5	9	4	3	6
Ohrožování pod vlivem návykové látky, opilství /§ 201,201a/	9	1	0	0	3	1	1	3	0
Podpora a propagace hnutí /§ 260, 261, 261a)	1	0	1	0	0	0	0	0	0
Ostatní trestná činnost (39 ustanovení tr.z.) /§ .../	4	2	0	0	0	0	0	2	0
Krácení daně /§ 148/	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Zneužívání pravomoci veřejného činitele /§ 158/	4	1	1	0	0	1	0	0	1
Úplatkářství - přijímání úplatku /§ 160/	12	9	0	0	0	1	0	2	0
Zpronevěra /§ 248/	4	0	1	1	1	0	0	0	1
Podvod /§ 250/	7	3	0	1	1	0	2	0	2
Neopráv. naklád. s osob. údaji /§ 178/	1	0	0	0	0	0	1	0	0
Neoprávněné držení platební karty /§ 249b/	1	0	0	0	0	1	0	0	0
Poruš.aut.práva a souvisej. práv aut.a práv k databázi /§ 152/	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Pojistný podvod /§ 250a/	15	7	2	1	0	3	2	0	0
Úvěrový podvod /§250b/	7	1	2	0	0	1	1	0	2
Vojenské trestné činy /§ 266-293/	4	0	0	0	1	0	0	0	3
CELKEM	254	62	38	18	20	36	20	31	34

V tabulce č. 4 je uvedeno srovnání počtu policistů - pachatelů objasněných trestných činů s celkovým počtem policistů příslušné správy kraje police a jeho vyjádření v procentech celkových počtů policistů příslušného útvaru.

Tabulka č. 4 Podíl policistů, kteří spáchali objasněný trestný čin, z celkových počtů policistů na území správ kraje policie v roce 2007

Místo služebního zařazení (správa kraje)	Celkový počet policistů na území správy kraje	Počet pachatelů – policistů v r. 2007	% pachatelů z celk. počtu policistů v kraji
Praha	6460	61	0,94
Středočeský kraj	3496	36	1,03
Jihočeský kraj	2476	20	0,81
Západočeský kraj	3427	15	0,44
Severočeský kraj	4240	29	0,68
Východočeský kraj	3559	17	0,48
Jihomoravský kraj	5242	34	0,65
Severomoravský kraj	5662	26	0,46
Centrální útvary	8663	0	0
CELKEM	44829	238	0,53

Tabulka č. 5 Struktura pachatelů podle místa služebního zařazení, počet pachatelů a trestných činů připadajících na 1000 policistů v roce 2007

Místo služebního zařazení (správa kraje)	Počet pachatelů - policistů	v %	Podíl na 1000 policistů	Počet objasněných tr. činů	v %	Podíl na 1000 policistů
Praha	61	25,6	9,4	62	24,4	9,6
Středočeský kraj	36	15,1	10,3	38	15,0	10,9
Jihočeský kraj	20	8,4	8,0	18	7,0	7,3
Západočeský kraj	15	6,3	4,4	19	7,5	5,5
Severočeský kraj	29	12,2	6,8	35	13,8	8,3
Východočeský kraj	17	7,1	4,8	20	7,9	5,6
Jihomoravský kraj	34	14,3	6,5	30	11,8	5,7
Severomoravský kraj	26	11,0	4,6	32	12,6	5,7
Centrální útvary	0	0	0	0	0	0
CELKEM	238	100	5,3	254	100	5,7

Tabulka č. 5 vyjadřuje výskyt trestné činnosti u stejných útvarů vyjádřený počtem pachatelů a trestných činů na 1000 policistů. Podle tohoto kritéria lze stav trestné činnosti policistů považovat za zhruba vyrovnaný (četnost pachatelů i trestných činů na 1000 policistů kolísá u absolutní většiny útvarů mezi hodnotami 4,4 až 8,0/1000). Vyšší hodnoty vykazují v roce 2007 pouze Policie České republiky správa Středočeského kraje (10,3/1000) a Policie České republiky správa Hlavního města Prahy (9,4/1000). Ve srovnání s tabulkou č. 5 se tímto ukazatelem potvrzuje vyšší míra rizika výskytu trestné činnosti u obou uvedených

krajů, zatímco u ostatních je četnost v poměru k počtům policistů víceméně vyvážená. Trend růstu trestné činnosti policistů se potvrzuje ve Středočeském kraji, který v roce 2007 vykazuje nejvyšší hodnotu tohoto ukazatele.

ad. 3) Hodnota a funkce policisty

Z celkového počtu pachatelů – policistů objasněných trestných činů bylo v roce 2007 v praporčických hodnostech celkem 185 policistů (cca 78 %), v důstojnických hodnostech 53 policistů (cca 22 %). Vezmeme-li v úvahu, že v roce 2007 sloužilo u policie 30 323 policistů v praporčických hodnostech a 14 506 policistů v důstojnických hodnostech, připadá na 1000 „praporčíků“ 6,1 % pachatelů objasněných trestných činů a u „důstojníků“ tato hodnota činí 3,65 %.

Ve vedoucích funkcích (ředitel, zástupce a vedoucí oddělení) spáchali trestný čin 4 policisté, tj. 1,7 % z celkového počtu 238 policistů. Oproti roku 2006 jde o značný pokles a to o 16,4 %. Při nárůstu celkového počtu stíhaných policistů v roce 2007, z 204 na 238 stíhaných policistů v roce 2007, došlo k poklesu stíhaných policistů ve vedoucích funkcích z 37 (v roce 2006) na 4 (v roce 2007). To je **o 33 stíhaných policistů ve vedoucích funkcích méně, než v roce 2006.**

I podle tohoto kritéria se shodně s předchozími srovnáními projevuje vyšší riziko výskytu trestné činnosti u Policie České republiky správy Hlavního města Prahy a u Policie České republiky správy Středočeského kraje. Přehled zachycuje tabulka č. 6.

Tabulka č.6 **Struktura podle hodnosti a funkce policisty**

Místo služebního zařízení (správa kraje)	Hodnota policisty		Počet pachatelů-policistů	Vedoucí pracovníci
	praporčická	důstojnická		
Praha	41	20	61	1
Středočeský kraj	34	2	36	0
Jihočeský kraj	13	7	20	0
Západočeský kraj	13	2	15	0
Severočeský kraj	24	5	29	1
Východočeský kraj	15	2	17	0
Jihomoravský kraj	25	9	34	1
Severomoravský kraj	20	6	26	1
Centrální útvary	0	0	0	0
CELKEM	185	53	238	4

ad. 4) Doba spáchání trestného činu

Z celkového počtu 254 objasněných trestných činů v roce 2007 bylo spácháno 110 skutků v době výkonu služby policistů a 144 v době mimo službu (46,2 % : 60,5 %). V roce 2006 bylo spácháno 104 skutků v době služby a 124 v době mimo službu (45,6 % : 54,4 %). V roce 2005 bylo spácháno 157 skutků v době služby a 127 mimo službu (55,3 % : 44,7 %). V roce 2004 bylo spácháno 193 skutků v době služby a 132 mimo službu (59,4 % : 40,6 %). V roce 2003 bylo spácháno 380 skutků v době výkonu služby a 156 mimo službu (63,4 % : 36,6 %).

Z uvedených údajů vyplývá nepatrný nárůst podílu trestné činnosti páchané policisty v době výkonu služby v roce 2007, zároveň však lze konstatovat celkový pokles podílu trestné činnosti páchané policisty v době výkonu služby na celkové kriminalitě a to od roku 2003. Přesto **podíl trestných činů spáchaných policisty ve službě lze považovat stále za nepřijatelně vysoký**, tím spíše, že rozhodující objem trestných činů spáchaných ve službě představují trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele, tedy trestné činy veřejností zvláště negativně přijímané. Situaci podle jednotlivých krajů zachycuje tabulka č. 7.

Tabulka č. 7 **Struktura podle doby spáchání v roce 2007**

Místo služebního zařazení (správa kraje)	Doba spáchání		Počet objasněných trestných činů
	ve službě	mimo službu	
Praha	32	30	62
Středočeský kraj	18	20	38
Jihočeský kraj	5	13	18
Západočeský kraj	7	12	19
Severočeský kraj	14	21	35
Východočeský kraj	1	19	20
Jihomoravský kraj	13	17	30
Severomoravský kraj	20	12	32
Centrální útvary	0	0	0
CELKEM	110	144	254

ad 5) Věk policisty

Z hlediska věkového složení zjištěných pachatelů se struktura oproti předcházejícímu roku změnila v nárůstu počtu pachatelů **do 30 let** o 11 pachatelů (celkem 84 pachatelů) a je

takřka srovnatelná s věkovou skupinou pachatelů **do 40 let** (celkem 85 pachatelů). **Tyto dvě věkové skupiny tvořily v roce 2007 rozhodující skupiny pachatelů.** U policistů do 50 let věku se podíl pachatelů výrazně zvýšil o 18. Ve věkové kategorii nad 50 let se podíl pachatelů naopak o 5 snížil (viz tabulka č. 10 a graf č. 2). Údaje o podílu pachatelů jednotlivých věkových skupin na 1000 policistů potvrzují shodné trendy ve věkové struktuře pachatelů – policistů. Stav v roce 2007 je dále zřejmý z tabulky č. 8 a 9.

Tabulka č. 8 Věková struktura pachatelů 2007

Místo služebního zařazení (správa kraje)	Věk policistů				Počet pachatelů- policistů
	do 30 let	31 – 40 let	41 – 50 let	nad 51 let	
Praha	20	20	15	6	61
Středočeský kraj	13	17	4	2	36
Jihočeský kraj	3	7	8	2	20
Západočeský kraj	9	3	1	2	15
Severočeský kraj	14	9	3	3	29
Východočeský kraj	5	11	1	0	17
Jihomoravský kraj	14	7	11	2	34
Severomoravský kraj	6	11	8	1	26
CELKEM	84	85	51	18	238

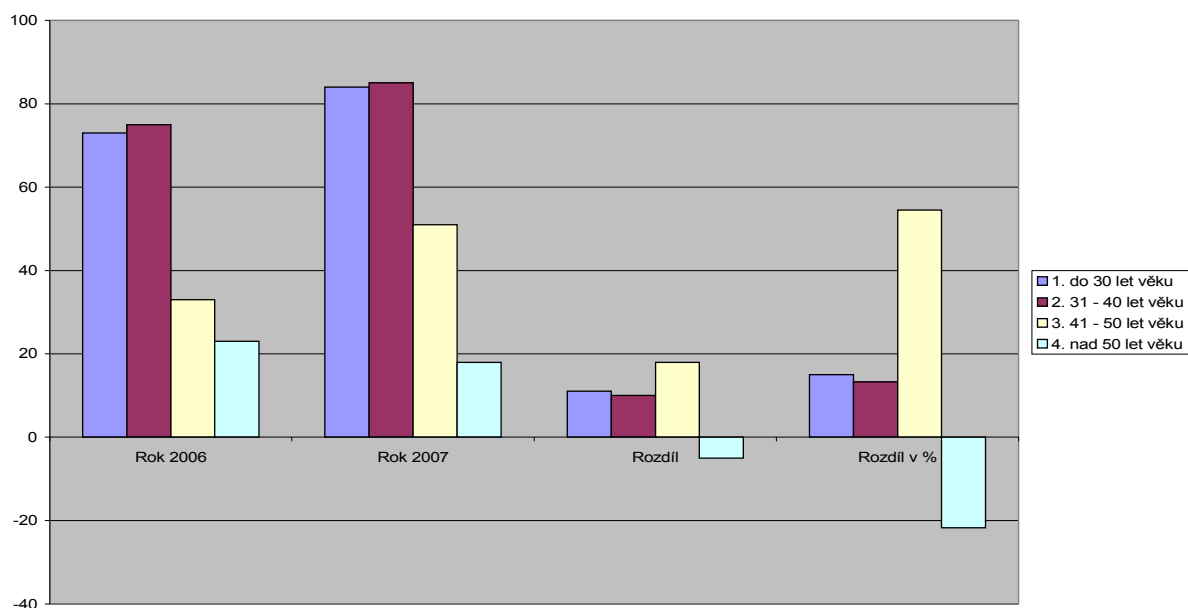
Tabulka č. 9

VĚK	Počet pachatelů - policistů	v %	Podíl na 1000 policistů
do 30 let	84	35,3	6,0
31 - 40 let	85	35,7	5,3
41 - 50 let	51	21,4	5,6
nad 51 let	18	7,6	3,0
CELKEM	238	100	5,3

Tabulka č. 10

Pořadí	Podíl pachatelů TČ dle věku	Rok 2006	Rok 2007	Rozdíl	Rozdíl v %
1.	do 30 let věku	73	84	11	15,0
2.	31 - 40 let věku	75	85	10	13,3
3.	41 - 50 let věku	33	51	18	54,5
4.	nad 50 let věku	23	18	-5	-21,7

Graf č. 2

ad 6) Délka služby policisty

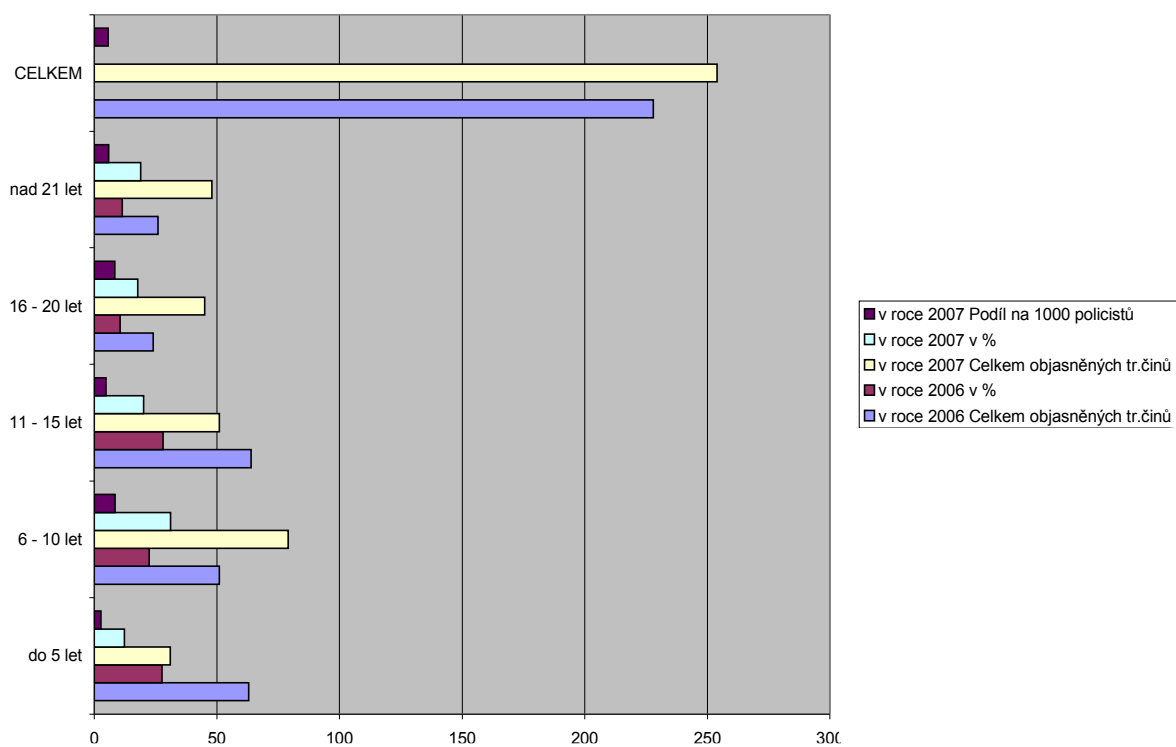
Z hlediska délky služby u policie byl zaznamenán, oproti předchozímu roku, nárůst trestné činnosti ve skupině pachatelů s délkou služby od 6 do 10 let, a to z původních 51 objasněných trestných činů v roce 2006 na 79 objasněných trestných činů v roce 2007. Tato skupina pachatelů se podílí na celkové objasněné trestné činnosti 31,1 % (v roce 2006 22,4 %). Stala se tak nejsilnější skupinou v roce 2007, a to jak v počtu spáchaných trestných činů, tak i podílem na celkové trestné činnosti policistů. Na druhém místě počtem objasněných trestných činů (51) se umístila skupina pachatelů s délkou služby 11 až 15 let, přestože tato skupina vykazuje trvalý sestup oproti předcházejícím letům. **Nejvýraznější pokles** v minulém roce **byl zaznamenán u pachatelů objasněných trestných činů s délkou služby do 5 let**, a to o 32 objasněných trestných činů.

Nutno dodat, že skupina s délkou služby od 6 do 10 let patří mezi početně nejsilněji zastoupené, podobně jako věková skupina s délkou služby 11 až 15 let. Proto vysoké hodnoty objasněných trestných činů u těchto věkových skupin nelze považovat za krizový moment. Číselný a grafický přehled obsahuje tabulka č. 11 a graf č. 3.

Tabulka č. 11 **Struktura trestných činů podle délky služby pachatele**

DÉLKA SLUŽBY	v roce 2006		v roce 2007		Podíl na 1000 policistů
	Celkem objasněných tr. činů	v %	Celkem objasněných tr. činů	v %	
do 5 let	63	27,6	31	12,2	2,7
6 - 10 let	51	22,4	79	31,1	8,5
11 - 15 let	64	28,1	51	20,1	4,8
16 - 20 let	24	10,5	45	17,7	8,3
nad 21 let	26	11,4	48	18,9	5,9
CELKEM	228		254		5,7

Graf č. 3 k tabulce č. 11

ad. 7) Druh služby

Analýza výskytu trestné činnosti policistů v roce 2007 znovu potvrdila již dříve prokazovanou skutečnost, že **nejvyšší výskyt trestné činnosti vykazují páteřové služby policie**. Stejně jako v roce 2006 se trestná činnost vyskytuje v nejvyšší míře u pořádkové policie, kde dosahuje téměř polovinu procentuálního vyjádření celkové zjištěné trestné činnosti policistů.

Na celkovém počtu 238 zjištěných pachatelů se nejvíce podíleli policisté zařazení ve službě pořádkové policie 116 (48,8 %) pachateli, dopravní policie 48 (20,2 %) pachateli, kriminální policie a vyšetřování 40 (16,8 %) pachateli, cizinecké a pohraniční policie 21 (8,8 %) pachateli. Celkové výsledky roku 2007 přinášejí nepatrný trend zvyšování kriminality policistů. Počty pachatelů (celkem 13) v ostatních druzích služeb jsou statisticky téměř zanedbatelné. Rozdělení policistů, kteří spáchali objasněný trestný čin, podle jednotlivých sledovaných služeb policie v posledních dvou letech je uvedeno v tabulce č. 12.

Tabulka č. 12 **Policisté – pachatelé objasněných trestných činů a počty trestných činů v členění podle jednotlivých služeb**

SLUŽBA	v roce 2006		v roce 2007			
	Počet pachatelů	v %	Počet pachatelů	v %	Počet tr.činů	v %
Kriminální policie a vyšetřování	46	22,5	40	16,8	45	17,7
Pořádková	101	49,5	116	48,8	121	47,6
Dopravní	30	14,7	48	20,2	46	18,2
Správní	6	2,9	0	0	0	0
Personální	0	0	0	0	0	0
Týlové	0	0	2	0,8	2	0,8
Zdravotní a sociální	0	0	0	0	0	0
Inspekční a kontrolní činnosti	0	0	0	0	0	0
Školství (PA, SPŠ MV ČR)	2	1,1	0	0	2	0,8
Cizinecká a pohraniční	10	4,9	21	8,8	25	9,8
Ochranná služba	1	0,5	1	0,4	1	0,4
Útvar rychlého nasazení	0	0	1	0,4	1	0,4
Útvary SKPV	0	0	2	0,8	2	0,8
Ostatní služby	8	3,9	7	3	9	3,5
CELKEM	204		238		254	

ad 8) Právní kvalifikace

Podle právní kvalifikace trestných činů rovněž zůstávají **nejčastějšími delikty trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele**, trestné činy v dopravě, majetkové trestné činy, násilné trestné činy a pro svou specifickou nebezpečnost se do této rizikové skupiny také řadí úplatkářství. Ostatní druhy trestných činů se vyskytují poměrně zřídka a celkový charakter trestné činnosti ovlivňují jen okrajově.

Trestný čin zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 trestního zákona představuje 25,6 % všech spáchaných trestných činů a co do četnosti, tak i do uvedeného podílu výrazně dominuje. V roce 2006 tento podíl činil 26,3 %. Přesto lze konstatovat, že **tento stav přetrvává dlouhodobě** a právě na tomto úseku bude řešení nepříznivé situace vyžadovat značnou aktivitu řídicích i kontrolních mechanismů policie. Trestných činů úplatkářství podle § 160 až 162 tr. zák. bylo v roce 2007 objasněno 12. Tento počet se v dlouhodobém průměru příliš nesnižuje a vzhledem k latenci této trestné činnosti potvrzuje hypotézu o mnohem čtenějším výskytu korupce mezi policisty. V tabulce č. 13, 14 a 15 je uveden úplný přehled objasněných skutků spáchaných policisty v letech 2003 až 2007.

Zneužívání pravomoci veřejného činitele je především umožněno nedostatky v řízení a kontrole policistů, absencí včasných a přiměřených zásahů v případech, kdy chování policistů může v trestný čin vyústit, a leckdy i benevolencí nadřízených a spolupracovníků pachatele.²¹⁾ Svůj podíl na výskytu této trestné činnosti má pravděpodobně i nedostatečná odborná příprava a praktický výcvik policistů, které ve svých důsledcích mohou vést k osvojení si chybných až protiprávních postupů.

Trestné činy v dopravě, svým počtem nevyjadřují významnější odchylku od průměru předchozích let, kdy však vzhledem k celkovému počtu trestných činů byl jejich podíl nižší. V roce 2007 **bylo spácháno 48 dopravních nehod** z nedbalosti, v roce 2006 bylo spácháno 38 a v roce 2005 rovněž 38 dopravních nehod z nedbalosti. Přehled vyplývá z tabulky č. 15, pod kódem TSK 731 (technicko statistická kriminalita). Nakolik je možné vývoj trestné činnosti tohoto druhu ovlivnit, lze jen s obtížemi odhadnout.

Majetkové trestné činy, zejména pojistné podvody, se absolutním počtem 11 trestných

21) V říjnu 2007 započalo vyšetřování 11 policistů z OOP Vratimov OŘ Frýdek-Místek. Od srpna do září bylo zadokumentováno 19 případů vybírání pokut za dopravní přestupky bez předání stvrzenek pokutových bloků, které mnohdy ani nebyly spáchány. V březnu 2007 započalo vyšetřování 11 policistů z DI OŘ Kladno, neboť v době od listopadu 2006 do 15.3.2007 při výkonu služby svým jednáním naplnili skutkovou podstatu trestných činů zneužívání pravomoci veřejného činitele a přijímání úplatku.

činu řadí na třetí místo ve výskytu trestné činnosti policistů. Přes absolutní pokles celkového počtu zjištěných trestných činů se nemění k lepšímu podíl majetkové trestné činnosti a nadále je nutno považovat majetkovou delikvenci za skutečnost negativně ovlivňující postoje veřejného mínění k policii.

Jednou z příčin majetkové trestné činnosti je pocit nedostatečné sociální úrovně pachatele a v některých případech i reálný sociální tlak vyvolaný např. založením rodiny, úsilím o získání bydlení apod., kdy finanční příjmy policistů nedosahují úrovně, která by jim umožnila tyto sociálně náročné situace řešit. Část majetkových deliktů jde tak na vrub sociální neodpovědnosti pachatele, např. u pojistných podvodů.

Trestné činy násilného typu vykazují rovněž relativně stabilní procento podílu na celkové kriminalitě policistů. V roce 2007 došlo k mírnému poklesu o 3 násilné trestné činy oproti roku 2006. Podrobný přehled vyplývá rovněž z tabulky č. 15. Nebyl zaznamenán trestný čin vraždy ani rvačky.

Trestné činy násilné povahy mají často charakter souběhu se zneužitím pravomoci veřejného činitele a mezi jejich příčinami jsou vedle osobních sklonů pachatele, které nebyly včas rozpoznány nebo byly vědomě přehlédnuty, neodůvodněné pocity výlučnosti a nadřazenosti policisty k ostatním občanům.

Tabulka 13 Podíl na objasněné trestné činnosti policistů dle četnosti trestných činů

Pořadí	Nejčastější TČ policistů	Rok 2006	Rok 2007	Rozdíl	Rozdíl v %
1.	Zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 tr.zákona	60	65	5	8,3
2.	Trestná činnost na úseku dopravy dle § 179, 180, 184, 201, 201a, 223, 224, 257 tr. zákona	38	48	10	26,3
3.	Pojistný podvod dle § 250a tr. zákona	11	15	4	36,3
4.	Úplatkářství § 160 tr. zákona	7	12	5	71,4
5.	Ublížení na zdraví (úmyslné) dle § 221, 222 tr. zákona	11	11	0	0

Tabulka č. 14 Právní kvalifikace vybraných trestných činů policistů v letech 2003 – 2007

Skutek	2003	2004	2005	2006	2007	Celkem
Zneužívání pravomocí veřejného činitele § 158	202	95	90	60	65	512
Maření úkolu veřejného činitele § 159	19	6	10	11	10	56
Úplatkářství §§ 160-162	15	11	10	7	12	55
Účast na zločinném spolčení §§ 163a/1, 163b, 163c	1	1	0	0	0	2
Nadržování § 166	1	0	0	0	0	1
Neoprávněné nakládání s osobními údaji § 178	17	6	13	0	1	37
Podvod § 250	45	19	14	14	7	99
Pojistný podvod § 250a	51	22	13	8	15	109
Úvěrový podvod § 250b	7	2	2	11	7	29
Porušování povinností při správě cizího majetku § 255	1	0	0	0	0	1
Celkem za rok	359	162	152	111	117	901

Trestná činnost, zejména **korupční jednání policistů**, je velmi závažný a zcela nežádoucí fenomén. **Negativně působí na obraz policie jako celku**, její autoritu a přístup veřejnosti k ní. Z tohoto důvodu je protikorupční problematice dlouhodobě věnována vysoká pozornost ze strany kontrolních orgánů MV. Všechna oddělení inspekce se zaměřují na korupční jednání v rámci své problematiky. V rámci vybraných trestných činů bylo za posledních 5 let zjištěno celkem 901 trestných činů, které lze řadit do kategorie korupce. Největší podíl v této kategorii zaujímají trestné činy zneužívání pravomoci veřejného činitele dle § 158 trestního zákona, tj. 512 trestných činů.

Skupinou trestných činů zvláštní nebezpečnosti jsou trestné činy úplatkářství, kde počet objasněných skutků lze spolehlivě považovat za minimální v poměru ke skutečnému výskytu případů, kdy policisté tento trestný čin páchají. Obecně je tento trestný čin obtížně zjištělný a bohužel některé služební postupy i některé právní předpisy tuto trestnou činnost usnadňují (např. v blokovém řízení o přestupcích).

Tabulka č. 15 **Kriminalita policistů dle TČ- za období 2003 - 2007 (vybraných TSK)**

TSK	Název	r. 2003	r. 2004	r. 2005	r. 2006	r. 2007
103	Vraždy motiv. osob. vztahy	3	1	0	1	0
131	Loupeže	2	12	2	1	1
132	Loupeže na finančních institut.	1	0	0	1	0
142	Násilí na veřejném činiteli – policistovi	1	1	1	1	1
151	Úmyslné ublížení na zdraví	26	13	9	11	11
172	Braní rukojmí	0	0	0	1	0
173	Nebezpečné vyhrožování	3	5	3	5	4
181	Vydírání	11	7	3	1	1
183	Porušování domovní svobody	11	1	1	3	1
184	Neoprávněný zásah do práva domu, bytu...	5	2	2	2	0
186	Týrání osoby žijící ve společném obydlí	0	0	1	1	4
188	Útlak	1	0	0	1	0
211	Pohlavní zneužívání v závislosti	0	0	1	2	0
371	Krádeže vloupáním do bytů	0	0	0	1	0
390	Krádež vloupáním do ostatních objektů	0	2	0	1	0
434	Krádeže součástí motorových vozidel	0	0	0	2	0
451	Krádeže v bytech	3	0	1	1	2
480	Krádeže v jiných objektech	1	2	1	1	0
490	Krádeže ostatní	2	1	1	1	1
511	Podvod	8	11	9	11	8
521	Zpronevěra	3	4	3	3	2
588	Zatajení věci	2	0	1	1	0
611	Výtržnictví	14	8	13	5	3
635	Nedovolená výroba a držení psychotropních látek a jedů pro jiného	7	4	1	5	5
637	Zneužívání pravomoci veřejného činitele	190	85	84	58	65
639	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	16	2	13	4	5
640	Maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti	18	5	9	11	10
662	Nedovolené ozbrojování	5	2	2	1	3
663	Maření výkonu úředního rozhodnutí	4	0	1	1	1
664	Překup. a přechovávání – podílnictví	2	4	3	1	0
731	Dopravní nehody silniční - nedbal.	58	46	38	38	48
751	Ublížení na zdraví z nedbal.-ostatní	2	3	1	1	0
771	Ohrožení pod vlivem návykových látek, opilství	3	1	4	3	9
772	Zanedbání povinné výživy	2	1	3	1	0
790	Ostatní trestná činnost	7	4	7	2	4
819	Krácení daně	0	0	1	1	1
820	Zneužívání pravomoci veřejného činitele	12	10	6	2	4
821	Úplatkářství - přijímání úplatku	12	9	9	7	12
823	Padělání a pozměňování veřejné listiny	3	4	2	1	0
827	Neoprávněné užívání motorového vozidla	0	0	0	1	0
829	Zpronevěra	3	3	3	3	4
830	Podvod	37	8	5	3	7
863	Porušování autorského práva	0	3	3	1	1
880	Pojistný podvod	51	22	13	8	15
881	Úvěrový podvod	7	2	2	11	7
901	Vojenské trestné činy	27	8	4	5	4
902	Trestné činy proti ústav. zřízení	1	0	0	1	0
101-902	CELKOVÁ KRIMINALITA	599	325	284	228	254

2.4 Dílčí závěr

Údaje o trestné činnosti policistů v roce 2007 umožňují konstatovat, že tato trestná činnost vykazuje ve víceletém horizontu relativně stabilní rysy, co do struktury a četnosti jednotlivých druhů trestných činů, jejich podílu na celkové trestné činnosti policistů, i co do typů pachatelů z hlediska jejich věku, délky výkonu služby a stupně služebního zařazení. Proti předchozím obdobím vzrostl podíl policistů s délkou služby 6 až 10 let na celkovém objemu trestné činnosti a neobvykle se snížil počet pachatelů s délkou služby do 5 let. V prvním případě může jít o přesun morálně méně stabilních jedinců a dříve neodhalených pachatelů ze služebně mladší věkové skupiny.

3. Kontrolní mechanismy Policie České republiky

V době kdy jsem shromažďoval materiály a podklady ke zpracování diplomové práce probíhala mezi policisty bouřlivá a rozsáhlá diskuse k připravované reformě policie. Diskutovalo se o pravomocech a ekonomickém postavení policie, struktuře neuniformované policie, vzdělávání policistů, debyrokratizaci a také o kontrolních mechanismech. Následující úvahy tak vycházejí z předkládaných oficiálních materiálů i anonymních příspěvků na různých interních diskuzních fórech a portálech. S ohledem na vázanost služebním tajemstvím jsem nemohl použít veškeré materiály, které byly v rámci připravované reformy vytvořeny a předloženy.

Průzkumy veřejného mínění opakovaně ukazovaly, že velká část české veřejnosti nedůvěřovala policii a nevěřila v její schopnost sama se zbavit policistů - pachatelů ve vlastních řadách. Dokladem je výzkum provedený agenturou STEM/MARK v roce 2004, kdy pouze 34% respondentů uvedlo, že dle jejich názoru jsou stížnosti občanů na policisty důsledně prošetřovány.

Opakovaně medializované případy selhání policisty poukazovaly na absenci funkční kontroly činnosti policie. Média i celá veřejnost velice negativně vnímala kauzy typu „Berdych a spol.“, které odkryly závažnou spolupráci policistů s organizovaným zločinem. Ještě více negativně bylo vnímáno zapojení samotné inspekce do některých z těchto kauz, stejně jako opakovaná podezření z politického zneužívání inspekce, neboť šlo o ten orgán, který by měl být právě schopen kriminalitu policistů potlačit.

Systém vnitřní i vnější kontroly policie byl již delší dobu kritizován nevládními organizacemi, které jej považovaly za nedostatečně nezávislý²²⁾. Taktéž poukazovaly na řadu případů, které vzbudily pochybnost o nepodjatosti jak kontrolních pracovníků uvnitř policie, tak pracovníků inspekce.

V konkrétních kauzách jako je např. kauza Czech Tek, Liga lidských práv poukazovala na laxnost a zdlouhavost Inspekce a kontrolních orgánů policie při šetření podezření ze spáchání trestných činů policisty a rovněž na časté navrhování pouze podmíněných trestů policistům ze strany státních zástupců v obžalobách.

Obdobně situaci dlouhodobě vnímaly i některé orgány státu, jako např. Rada vlády

22) Kritéria pro zřízení a činnost nezávislého orgánu pro šetření porušení zákona ze strany policistů a strážníků, Systémové doporučení Ligy lidských práv, Liga lidských práv 2006, 2007.

pro lidská práva či Veřejný ochránce práv²³⁾, které upozorňovaly, že celá řada mezinárodních organizací (např. OSN či Rada Evropy) již opakovaně doporučovaly vytvořit mechanismus nezávislého vyšetřování nezákonných jednání policistů²⁴⁾.

Veřejně známé výsledky práce inspekce i názory odborníků na její činnost, včetně názorů policistů samých, dokládají, že není schopna příliš efektivně rozkrývat závažnější případy trestné činnosti policistů a nedosahuje té úrovně integrity, kterou od ní veřejnost přirozeně očekává. Ačkoli existuje řada signálů od policistů samých o poměrně vysoké úrovni korupce mezi policisty²⁵⁾ a zapojení do skupin organizovaného zločinu, ze zveřejněných statistických údajů výsledků inspekce vyplývá, že se policisté korupčních trestných činů dopouštějí minimálně, a že se do organizované trestné činnosti vůbec nezapojují, což je samozřejmě naprosto v rozporu se zkušenostmi policistů vyšetřující korupci a organizovanou trestnou činnost. Je přitom třeba si uvědomit, že **pachatelé z řad policistů jsou velmi „kvalifikovanými“ pachateli**, jejich odhalení je proto velmi obtížné.

3.1 Vnitřní kontrola v policii

Nejprve je třeba zdůraznit, že **problematiku kontroly policejní práce obecně nelze zredukovat pouze na otázku postavení inspekce**. V této souvislosti mají v každém policejním sboru svou roli kromě vnitřních kontrolních pracovníků a inspekce především obecné poměry uvnitř policejních útvarů a mezi policisty vytvářené vedoucími policejními pracovníky, zejména tím, jak kvalitně vedou své podřízené, jak v rámci toho vykonávají svou kontrolní činnost, jakým způsobem tito vedoucí prosazují vysokou úroveň firemní kultury na svých součástech, jak dbají na dodržování etiky policejní práce. To vše má zásadní význam v prevenci selhání policistů.

Zásadní preventivní význam má tedy důsledná kontrola ze strany vedoucích

23) Závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 25. 1. 2006, Sp. zn.: 2875/2005/VOP/DU.

24) Doporučení ohledně zřízení nezávislého orgánu pro všechny stížnosti na policisty adresovaly České republice mezinárodní instituce na ochranu lidských práv při OSN - Výbor pro lidská práva (v červenci 2001), Výbor proti mučení (v květnu 2001 a 2004), Výbor pro odstranění všech forem rasové diskriminace (v srpnu 2003), Výbor pro práva dítěte (v lednu 2003) i Komise proti rasismu a intolanci Rady Evropy (v červnu 2004).

25) Například Frič, P. Korupce – deviantní chování nebo sociální dezorganizace?, Sociologický časopis, XXXVII, č. 1/2001, s. 69.

funkcionářů. V současné době **stále není kontrolní činnost dostatečně chápána jako neoddělitelná součást role vedoucího** na jakékoli úrovni, vedoucí nejsou aktivní ve vykonávání skutečné kontroly kvality činnosti svých podřízených, nebo tato funguje pouze ex post popř. jen formálně. Taktéž k tomu nejsou vedoucí vedeni svým nadřízenými popř. nejsou činěni odpovědnými za pochybení, ke kterým dojde v jejich působnosti. A to přesto, že vedení jednotlivých útvarů policie disponují více než dostatečným počtem lidí s příplatkem za vedení, kteří tuto kontrolu mají v popisu práce. Souvisí to mimo jiné s kvantitativním způsobem hodnocení práce policistů ze strany jejich nadřízených, kteří často pouze hlídají plnění formálních hodnotících kritérií nebo se soustředí na snadno vykazovatelná kritéria jako je např. objasněnost trestných činů.

Na vnitřní kontrolu se v současné době v policii specializují Odbor vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR podřízený policejnímu prezidentovi, skupiny vnitřní kontroly krajských ředitelství podléhající krajským ředitelům a kontrolní skupiny vnitřní kontroly na některých útvarech s celostátní působností podléhající jejich ředitelům. Kontrolní pracovníci také v současnosti působí uvnitř ekonomických skupin jednotlivých útvarů.

V působnosti těchto kontrolních pracovníků je zabývat se především kázeňskými přestupky policistů a prvotním prověřováním méně závažných trestných činů, které v případě potvrzení podezření ze spáchání trestného činu předávají inspekci.

Činnost kontrolních pracovníků často bohužel není chápána a používána jejich nadřízenými jako specializovaný vnitřní preventivní servis, který by měl pro tohoto nadřízeného vyhledávat riziková místa v organizaci a činnosti jeho útvaru. Tedy jako něco, co mu pomůže předcházet chybám v činnosti útvaru, za které by mohl pak být brán k odpovědnosti on sám. Naopak jsou činnosti kontrolních pracovníků pověřování policisté, kteří na to zkušenostmi či vzděláním nemají, a kteří jsou navíc zatěžováni svými nadřízenými jinou než kontrolní prací, na kterou jim pak nezbývá čas.

Kontrolní pracovníci jednotlivých útvarů jsou podřízeni svým ředitelům správ či útvarů, kteří nemusí mít zájem na pečlivém šetření selhání policistů ve své působnosti, neboť to může vrhat špatné světlo na jimi vedený útvar. Kromě této absence podpory od vedení, mají kontrolní pracovníci samozřejmě nevděčné postavení uvnitř útvaru, neboť šetří poklesky svých kolegů.

Kromě toho existují kontrolní pracovníci uvnitř ekonomických skupin správ, kteří se zaměřují na kontrolu ekonomických procesů. Tito jsou znovu součástí té skupiny, jejichž

činnost kontrolují.

Podle podkladů Policejního prezidia ČR je více než 85% stížností směřovaných na policisty vyhodnoceno vnitřním policejním kontrolním systémem jako stížnosti neoprávněné.²⁶⁾

3.2 Možné změny ve struktuře vnitřní kontroly policie

Základním prvkem regulace chování policistů by měl být přístup vedoucích pracovníků v policii k vedení podřízených s důrazem na jejich **kontrolní činnost**, která je **přirozenou náplní práce jakéhokoliv manažera** a jejich osobní příklad. Mimoto by vedoucí byli motivováni i tím, že svými vlastními nadřízenými budou hodnoceni mimo jiné dle toho, jakých poklesů se dopouštějí jejich podřízení, resp. jak kvalitně vůči nim prováděli preventivní kontrolní činnost. Za poklesky svých podřízených způsobené zanedbáním své vlastní kontrolní činnosti budou také bráni k odpovědnosti, čímž se vytvoří skutečná motivace vedoucích důsledně dohlížet na dodržování povinností svých podřízených. Budou tak motivováni k prosazování vysoké úrovně firemní kultury na svých útvarech důsledně dohledem na **dodržování etiky policejní práce**.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR upravil v § 97 proceduru postupu při vyřizování stížností na nevhodný postup či chování policisty, a dále povinnost policie prošetřit stížnost a v přesně stanovené lhůtě vyrozumět stěžovatele o způsobu jejího vyřízení včetně povinnosti poučit stěžovatele o možnosti obrátit se na příslušný útvar se žádostí o přezkum. Taktéž by bylo možné sjednotit podání stížností na všechny příslušníky bezpečnostních sborů a tuto úpravu novelizací vložit do zákona o služebním poměru. Takto by jasně každý občan věděl, jak si stěžovat na jakéhokoliv příslušníka bezpečnostních sborů.

Do budoucna **bylo** v oblasti vnitřní kontroly **uvažováno o několika modelech struktury vnitřní kontroly** v policii:

1. Organizačně ponechat systém tak, jak byl uspořádán, viz. výše. Tím by ale nedošlo k žádné změně směrem k řešení současných nedostatků.

26) www.policie.cz

2. Druhou možností bylo Odbor vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR a krajské a okresní kontrolní pracovníky sjednotit do jednoho liniově řízeného útvaru nezávislého na jednotlivých útvarech policie a podřízeného pouze policejnímu prezidentovi.
3. Třetí optimální variantou byla možnost, začlenit dosavadní okresní kontrolní pracovníky do kontrolních skupin krajských správ. Krajská kontrolní skupina by tak kontrolovala policisty podřízené krajskému řediteli. Druhý stupeň kontroly by představovali policisté Odboru vnitřní kontroly Policejního prezidia ČR, kteří by měli v působnosti kontrolu všech policistů.

Vedoucí jednotlivých útvarů by pak byli oprávněni dávat „zakázky“ na kontrolní činnost. Kromě toho by bylo možné dávat „zakázku“ na celkový audit jednotlivých útvarů. Takovýto audit by si mohl u kontrolního útvaru nechat udělat např. nově nastupující vedoucí určité součásti policie.

At' už by byla zvolena jakákoliv varianta, **mělo by se změnit zaměření činnosti kontrolních pracovníků**. V souvislosti s posílením kontrolní činnosti ze strany vedoucích pracovníků, by se uvolnil kontrolním pracovníkům více prostor, nekontrolovali by již každé jednotlivé drobné pochybení, která může vyšetřit nadřízený daného policisty (je to nakonec nadřízený, který rozhoduje o jeho případném kázeňském potrestání).²⁷⁾ Nově by se soustředili i na kontrolu samotných vedoucích funkcionářů směrem k tomu, jakým způsobem kontrolují a vedou své podřízené.

K hodnocení vnitřnímu by mělo přistoupit důležité hodnocení ze strany veřejnosti, a to jak průzkumy veřejného mínění, tak hodnocením práce ze strany samospráv obcí a krajů prostřednictvím nově zavedených Výborů pro bezpečnost zastupitelstva krajů.

Svou roli by měl mít Etický kodex policie²⁸⁾ (příloha č. 2.), který by byl zveřejněn kromě jiného také vyvěšením na každé policejní služebně, tak aby veřejnost i policisté měli neustále možnost porovnat úroveň jednání každého policisty se zásadami tohoto kodexu. Stejně tak by byl v prostorách pro veřejnost vyvěšen přehled práv občanů, kteří podávají vysvětlení, podávají oznámení, chtějí podat stížnost, jsou omezeni na svobodě pohybu apod.

27) § 45 zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

28) Závazný pokyn policejního prezidenta č. 1/2009.

3.3 Možné změny vnějších kontrolních mechanismů

Při jakémkoli budoucím řešení postavení inspekce²⁹⁾ by bylo třeba zachovat právní možnost využívat materiálních, organizačních a informačních prostředků resortu MV, např. služby specializovaných útvarů (odposlechy, sledování), informačních systémů ministerstva i policie, věcných zdrojů, kterými resort disponuje atp. Taktéž by jí muselo zůstat postavení orgánu disponujícího celou řadou oprávnění vůči policistům.

Do inspekce by měly být **přijímány osoby se zkušeností s operativní prací a vyšetřováním** z řad vojenské policie, celní správy či zpravodajských služeb. Obdobně pak pozice procesualistů budou otevřeny zájemcům z řad osob s právním vzděláním (státní zastupitelství, justice, advokacie a státní instituce), včetně čerstvých absolventů vysokých škol. Bude pak nezbytné aby jak operativní pracovníci, tak procesualisté získají nezbytnou praxi od délesloužících příslušníků inspekce, obdobě jako je to v současnosti u specializovaných policejních útvarů s celostátní působností. Tato personální politika by se neměla týkat pouze náboru na pozice řadových příslušníků inspekce, ale také obsazování míst vedoucích.

Na inspekci by neměli nastupovat pouze délesloužící zkušení příslušníci ozbrojených sborů a služeb, ale **měli by na ní být vybírání také někteří z kvalifikovaných uchazečů** o práci u těchto sborů a služeb s vysokoškolským vzděláním ještě před tím, než se dostanou do styku s jinými příslušníky, jejichž trestnou činnost by později mohli šetřit (obdobně jako je tomu při náboru nových pracovníků oddělení operativní dokumentace krajů - krajské „sledky“).

Současně by bylo vhodné rozšířit působnost této inspekce i na občanské zaměstnance policie (případě ostatních bezpečnostních sborů), neboť v některých případech zastávají v těchto sborech dosti vlivné funkce (např. v oblasti ekonomické).

Byl by také zřízen parlamentní Výbor pro kontrolu Policie ČR, který by dohlížel na plnění kontrolních mechanismů vnitřních i vnějších. Jeho postavení by bylo obdobné jako postavení Výboru pro kontrolu zpravodajských služeb.

Inspekce by měla obdobně jako útvary služby kriminální policie a vyšetřování **disponovat výkonným analytickým pracovištěm**, které bude mít jednak na starosti analýzu

29) „Reforma Policie České republiky a související problematiky vnitřní bezpečnosti - analytické podklady k základním pilířům reformy“ zpracovaná Odborem bezpečnostní politiky MV.

jednotlivých případů (případovou analýzu), a jednak bude mít za úkol na základě zobecněných poznatků tvorbu doporučení systémových změn s cílem snížení případů trestné činnosti policistů. Bude zajištěn přístup těchto analytiků i k analýzám nového kontrolního útvaru.

Důležitým článkem inspekce bude operační oddělení, které bude povinno na zveřejněné lince přijímat veškeré podněty a stížnosti. K dispozici bude několik linek včetně anonymní a veškeré telefonáty se budou archivovat pro zpětnou kontrolu, zda nedošlo k zakrytí nebo nešetření oznámené trestné činnosti.

První variantou je **zákonem ustanovit samostatný inspekční orgán mimo resorty ministerstev podřízený vládě**. Působnost této „Generální Inspekce³⁰⁾“ by mohla dopadat na příslušníky bezpečnostních sborů, tedy na příslušníky policie, Celní správy, Vězeňské služby a justiční stráž, příslušníky civilních zpravodajských služeb (tj. Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace), Hasičského záchranného sboru a strážníky obecní policie. Mimo jeho působnost by zůstali jen příslušníci ozbrojených sil, tedy příslušníci Vojenské policie, Vojenského zpravodajství a ostatní vojáci. V podstatě by se jednalo o nový bezpečnostní sbor.

Jeho příslušníci by byli ve služebním poměru podle zákona o služebním poměru č. 361/2003 Sb. příslušníků bezpečnostních sborů, který by se musel tedy doplnit o ustanovení týkající se tohoto nového sboru. Tento sbor by musel mít vybudováno vlastní nezávislé organizační, ekonomické a technické zázemí, vlastní informační a analytické systémy. Vznikl by zřejmě personálně ze současné inspekce a z inspekci nebo vnitřních kontrolních útvarů jednotlivých bezpečnostních sborů, které by byly vyčleněny z těchto sborů. Orgán by musel mít postavení „policejního orgánu“ podle trestního řádu³¹⁾. Uvnitř tohoto silného kontrolního sboru by musela existovat nezávislá vnitřní inspekce tohoto samotného útvaru. V trestním řízení by vyšetřování zřejmě vedl státní zástupce nejen vůči příslušníkům policie a Bezpečnostní informační služby jako dnes, ale nově i vůči příslušníkům Celní správy, Vězeňské služby a justiční stráž, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Hasičského záchranného sboru a strážníkům obecní policie (znovu vyjma příslušníků ozbrojených sil). V čele tohoto sboru by stál ředitel jmenovaný vládou z řad soudců či státních zástupců. Ředitel Inspekce by odpovídal vládě a také by se jí zodpovídal z výsledků činnosti Inspekce. Byl by jmenován na funkční období několika let s tím, že by

30) Salvat, L. Inspekci Ministerstva vnitra nahradí inspekce policie, Policista, č. 2/2009, příloha.

31) § 12 odst. 2 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

mohl být jmenován pouze na dvě funkční období po sobě.

Výhoda tohoto řešení může být spatřována ve **sjednocení kontroly všech bezpečnostních sborů** a úplná organizační nezávislost tohoto orgánu. Současně však toto řešení přináší celou řadu problémů. Jednak by šlo o organizačně, legislativně a hlavně ekonomicky velice náročný krok. Velikým problémem by byla působnost tohoto orgánu nad obecními policiemi (možný zásah do práva na samosprávu, činnost obecních policií patří do samostatné působnosti obcí) a dále působnost v oblasti zpravodajských služeb, jejichž činnost je proti ostatním bezpečnostním sborům dosti specifická, především požadavky na utajení. Dále je otázkou potřeba zařazení Hasičského záchranného sboru do této působnosti, neboť se záchranným charakterem své činnosti liší od z velké části represivního charakteru činnosti ostatních bezpečnostních sborů.

Druhou variantou je **převezení inspekce do působnosti Ministerstva spravedlnosti** aniž by se měnila její působnost. V této variantě by bylo zřejmě nejlepší inspekci podřídit struktuře státního zastupitelství.

Jeho výhodou by u tohoto řešení bylo možno spatřovat, v menší míře než v předchozím řešení, vyjmutí z působnosti MV, těsnější provázání se státními zastupitelstvími, které tak jako tak vedou vyšetřování policistů. Nicméně by paradoxně došlo pouze ke koncentraci vnější kontroly pod resortem Ministerstva spravedlnosti, které politicky za kontrolu činnosti policie neodpovídá a prostřednictvím státního zastupitelství klíčový vliv na vyšetřování trestné činnosti policistů má již dnes. Organizačně a z hlediska logistického zajištění by toto řešení přineslo zřejmě pouze komplikace, **pro kvalitu výkonu vnější kontroly by nepřineslo žádnou změnu.**

Třetí variantou je **zrušit přímou personální závislost ředitele inspekce na ministrovi vnitra a podřídit inspekci vnější parlamentní kontrole.**

Po zrušení personální vazby mezi ministrem vnitra a ředitelem inspekce by mohl být ředitel inspekce jmenován, např. z řad státních zástupců, vládou po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny. Byl by jmenován na pevně stanovené funkční období. Současně by však zůstala inspekce zařazena do rámce organizační struktury MV a mohla by tak i nadále využívat infrastruktury resortu v oblasti informatiky, analytiky, ekonomického zajištění, technického servisu specializovaných útvarů či expertizních policejních pracovišť policie (např. odposlechy, sledování) a resortu MV. Inspekce by samozřejmě i nadále měla postavení orgánu disponujícího celou řadou oprávnění daných zákonem vůči policistům.

3.4 Vnější kontrola policie; Inspekce Policie České republiky

Do konce roku 2008 byla inspekce začleněna ve struktuře MV³²⁾, podřízena přímo ministru vnitra a její příslušníci byly ve služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů stejně jako policisté. Právě **tento fakt navozoval dojem, že inspekce nemůže mít dostatečně nezávislé postavení.** Objevuje se také názor, že příslušníci inspekce nemají zájem na rozkrývání trestné činnosti svých kolegů, se kterými sloužili, nebo ke kterým cítí sounáležitost.

V čele inspekce stál ředitel, kterého jmenoval a odvolával ministr vnitra. Ředitel byl ze své funkce odpovědný ministru vnitra. Obsahem činnosti inspekce bylo odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je policista, odhalovat a zjišťovat pachatele těchto trestných činů, analyzovat trestnou činnost policistů a podílet se na tvorbě a realizaci koncepcí předcházení a zamezení této trestné činnosti.

Do zahájení stíhání konkrétního podezřelého šetřila tyto trestní případy inspekce sama, poté předávala případ k zahájení trestního stíhání proti obviněnému policistovi specializovanému státními zástupci, který pak sám vedl vyšetřování konkrétního obviněného. Podle jeho pokynů mu byla inspekce ve vyšetřování nápomocna. Státní zástupce, který aktivně vedl vyšetřování obviněného za pomoci inspekce a dozoroval jejich práci, měl tak značný vliv na kvalitu, rychlost a nezávislost daného trestního řízení.

Vyšetřování vedené státními zástupci však nemá vždy tu dynamiku, kterou mají obdobná vyšetřování vedená v běžném trestním řízení policisty. Je tomu také proto, že státní zástupci vzhledem ke svému hlavnímu poslání, dozorovat přípravné řízení trestní a zastupovat obžalobu před soudem obecně mívají méně zkušeností s praktickým vedením vyšetřování konkrétního případu. **Odborná průprava státních zástupců je taktéž orientována především na procesní úpravu trestního řízení, nikoliv na dovednosti spíše kriminalistické,** které vyšetřování vedle znalosti trestního řízení také vyžaduje. Proto je v praxi běžné, že vyšetřování, které má státní zástupce proti policistovi vést, provádí státní zástupce jednoduše tím, že obecně úkoluje inspekci či schvaluje její návrhy ohledně vedení vyšetřování. Jeho aktivní účast na vyšetřování, a tím i dozor nad ním je tak výrazně slabší, než by bylo k zajištění potřebné kontroly nad tímto řízením třeba, a než trestní řád

32) § 2 odst. 4 zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky.

předpokládá.

Dalším **problematickým rysem právní úpravy platné do konce roku 2008 byl způsob jmenování ředitele inspekce** a jeho bezprostřední zodpovědnost výhradně ministru vnitra. Dlouhodobě negativně bylo vnímáno začlenění inspekce do resortu MV, nadto bez možnosti dostatečné, například parlamentní kontroly tohoto orgánu.

Konkrétní výsledky inspekce a poznatky z policejní praxe vedly odbornou i laickou veřejnost často k závěru, že se tento útvar soustředí více na drobnou kriminalitu a méně často nebo méně úspěšně na závažnou, organizovanou kriminalitu.

Za objasněný se ve statistice inspekce považoval v zásadě již takový trestný čin, kdy bylo zahájeno trestní stíhání³³⁾, tedy kdy byl případ předán k vyšetřování státnímu zástupci, který je dle zákona vede. Na rozdíl od inspekce, policie za úspěšně objasněný považuje až ten trestný čin, který je po policií provedeném vyšetřování předán s návrhem na podání obžaloby³⁴⁾ státnímu zástupci.

Inspekce nedisponovala a doposud ani nedisponuje výkonným analytickým pracovištěm, které by mělo jednak na starosti analýzu jednotlivých případů (případovou analýzu), a jednak by mělo za úkol na základě zobecněných poznatků tvorbu doporučení systémových změn s cílem snížení případů trestné činnosti policistů.

Konečná realizace zamýšlených změn (viz. předchozí kapitola) **se promítla do nového zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR**, který vešel v účinnost 1. 1. 2009. Postavení, úkoly inspekce a oprávnění inspektorů jsou upraveny ve druhé části zákona následovně:

- inspekce je útvaru MV vnitra a plní úkol vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je policista nebo zaměstnanec policie;
- v čele inspekce stojí ředitel, kterého jmenuje po projednání ve výboru Poslanecké sněmovny, příslušném ve věcech bezpečnosti, vláda. Z výkonu své funkce je ředitel odpovědný vládě, která ho též odvolává;
- inspekce má při výkonu své působnosti postavení policie;
- inspektor je oprávněn k předcházení, zamezování a odhalování protiprávního jednání provést u policisty, zaměstnance policie, inspektora a zaměstnance inspekce zkoušku

33) § 160 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

34) § 166 zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

spolehlivosti;

- zkouška spolehlivosti spočívá v navození zdání situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit.

3.5 Dílčí závěr

Trestná činnost policistů je natolik specifická, že její odhalování vyžaduje skutečné odborníky, kteří odhalují opět odborníky. Na pracovních inspekce spočívá nelehký úkol, který je navíc komplikován principem kolejality. Požadavky volající po kontrolním orgánu bezpečnostních sborů zcela nezávislém na MV jsou omezeny požadavkem na jeho účinnost, což může být docíleno pouze tím, že v jeho řadách budou působit odborníci – tedy policisté a zaměstnanci MV.

4. Prevence kriminality

Prevence kriminality jako pojem nebyla doposud jednoznačně definována a její definice se různí. **Můžeme ji chápat jako ofenzivní strategii boje s trestnou činností.** Na rozdíl od represivních metod, koncipovaných zejména v rámci trestní politiky³⁵⁾, využívá především metod nerepresivních, na nichž se podílí široká škála veřejných institucí i soukromých subjektů. Cílem preventivní politiky je snížení míry a závažnosti trestné činnosti a zvýšení pocitu bezpečnosti občanů. **Preventivní politika se zaměřuje na eliminaci kriminogenních faktorů a kriminálně rizikových jevů a na pomoc obětem trestných činů.**

Oproti poměrně nedávné minulosti, kdy byla preventivní teorie spojována zejména s tzv. tradiční kriminalitou (majetkovou, násilnou a mravnostní), se její současné pojetí významně rozšiřuje. V rámci politických strategií, výzkumné činnosti i praktických opatření se zabývá eliminací sociálních příčin, které podněcují šíření kriminální infekce mezi ohroženými sociálními skupinami populace. Z tohoto hlediska se stává prevence také významnou složkou strategií boje proti organizovanému zločinu, terorismu, ekonomické kriminalitě a korupci. Přijímaná opatření staví na analytické, vyhodnocovací i prognostické činnosti a na expertním přístupu. Obdobně jako u tradiční kriminality směřují do oblastí sociální a situační, ale i do složitých mechanismů fungování veřejné správy, legislativy, organizace práce policie a mezinárodní spolupráce atp. Prevenci organizovaného zločinu jsou zpravidla věnovány specifické koncepční vládní materiály.³⁶⁾

4.1 Vymezení základních pojmů

Prevence kriminality (profylaxe)³⁷⁾ představuje komplex opatření sociální prevence, situační prevence, včetně informování veřejnosti o možnostech ochrany před trestnou činností a pomoci obětem trestných činů. Cílem preventivní politiky je snížení míry a závažnosti trestné činnosti a zvýšení pocitu bezpečí občanů. Preventivní aktivity se

35) Novotný, O. Zapletal, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 24

36) Strategie prevence kriminality na léta 2004 - 2007

37) Kuchta, J., Válková, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 5.

uskutečňují na celostátním, regionálním i místním stupni a v každém tomto případě na primární, sekundární a terciární úrovni.

Sociální prevence se snaží pozitivně působit na chování potenciálních pachatelů trestné činnosti a vyvolat žádoucí změnu v jejich sociálním prostředí (v rodině, škole, komunitě apod.). Zaměřuje se zejména na rizikové skupiny dětí a mládeže s již zaznamenanými kriminálními delikty, s výchovnými problémy, ze sociálně nevyhovujícího prostředí, bez sociálního zázemí (např. 18 letí opouštějící dětské domovy či výchovné ústavy), experimentující s drogou, sociálně handicapované skupiny jako jsou bezdomovci, drogově závislí, osoby provozující prostituci, osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody. Do okruhu sociální prevence jsou řazeny projekty nabízející sportovní aktivity, zájmové a vzdělávací aktivity, krizová a poradenská zařízení a také osvětová činnost.³⁸⁾

Situační prevence spočívá v opatřeních, jež snižují možnost spáchání trestného činu a zvyšují pravděpodobnost odhalení pachatele. Orientuje se tedy na odstraňování příležitostí pro páchaní trestných činů, na omezování kriminogenních situací a na zvyšování rizika dopadení a odhalení pro potenciální pachatele. Situační prevence je relativně levná, klade minimální nároky na personální a materiální zabezpečení a má rychlý a poměrně snadno statisticky měřitelný efekt. Její účinnost je podmíněna trváním přiměřených opatření. Mezi projekty situační prevence patří městské kamerové dohlížecí systémy, pulty centralizované ochrany, osvětlení, spojovací, výpočetní a další technické zařízení.

Prevence viktimnosti a pomoc obětem trestných činů je založena na konceptech bezpečného chování, diferencovaného s ohledem na různé kriminální situace a psychickou připravenost ohrožených osob. V praxi se jedná o skupinové a individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci možnosti ochrany před trestnou činností.³⁹⁾

Sociální a situační přístupy se vzájemně doplňují v primární, sekundární a terciární prevenci.

Primární prevence je orientovaná na celou společnost, její instituce a občany. Spočívá převážně v optimalizaci životních podmínek (zvláště sociálních a materiálních), v péči o náležité fungování všech prosociálních aktivit, které vedou k vhodné socializaci jedinců a pozitivnímu rozvoji společnosti. Zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené zejména na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže (využívání volného času,

38) Srov.: Gjuríčová, J. *Strategie prevence kriminality v České republice*, Policista, č. 5/1997, příloha, s. 1.

39) Například Bílý kruh bezpečí o. s.

možnosti sportovního vyžití). Těžiště primární prevence spočívá v rodinách, ve školách a školských zařízeních a v lokálních společenstvích.

Sekundární prevence je cíleně orientovaná na rizikové jedince a skupiny osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti (specializovaná sociální péče), na společensky nežádoucí jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, vandalismus, dlouhodobou nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.

Terciární prevence představuje resocializační opatření, jejichž objektem jsou ti, kteří již trestný čin spáchali. Zaměřuje se na lokality, které již byly kriminalitou zasaženy, a na osoby, které se již staly oběťmi trestných činů. Jejím cílem je udržet dosažené výsledky předchozích intervencí a rekonstrukce nefunkčního sociálního prostředí.⁴⁰⁾

Z uvedeného je zřejmé, že prevence kriminality zahrnuje širokou paletu rozličných aktivit vyvíjených celou řadou subjektů. Předcházení kriminalitě zdaleka není záležitostí pouze orgánů trestní justice. Podílejí se na ní státní instituce působící ve sféře sociální kontroly, ale i instituce nestátní, různá zájmová a politická sdružení občanů, církve a jiné náboženské organizace, soukromoprávní instituce, občanské iniciativy, nadace aj.

4.2 Prevence kriminality policistů

Máme-li vymezit pojem prevence kriminality policistů, je nutné vycházet z obecného vymezení pojmu prevence kriminality v předchozí části. Bude se tedy jednat o soubor specifických opatření v rámci Ministerstva vnitra a policie, za účasti společenských institucí, veřejnosti a médií. Veškeré aktivity jsou cíleny k předcházení páčání trestné činnosti policistů, eliminaci příčin a podmínek pro vznik a vývoj této trestné činnosti.

Důraz je nezbytné klást v první řadě na všechny formy zvyšování transparentnosti výkonu služby. Transparentnost přináší do rozhodovacích procesů nejen průhlednost, srozumitelnost a čitelnost, ale pro občana je zárukou rovného a nestranného přístupu. Klíčový význam pro transparentnost má proto zejména poskytování relevantních informací, které je v praxi realizováno právem občana na svobodný přístup k informacím. V souvislosti s dynamickým vývojem informačních technologií se v současné době dostává do popředí otázka zavádění nových informačních a komunikačních technologií.

40) Srov.: Kuchta, J. a kolektiv. *Kriminologie, I. část*. Brno: MU, 2002, s. 116-117.

Elektronizace administrativních procesů v rámci celé policie je výzvou současnosti. Prvky e-governmentu, jak se mnohdy nazývá zavádění prvků informačních systémů a technologií do veřejné správy, postupně pronikají do celé veřejné správy.⁴¹⁾ Právě **otevřenost a aktivní přístup policie** k poskytování informací je výrazem principu publicity veřejné správy. Tento přístup musí policie aplikovat nejen při vyřizování individuálních žádostí o informace, ale celkovou otevřeností vůči občanovi, která může mít celou řadu forem, počínaje informováním občana o průběžném stavu vyřizování jeho záležitosti, informování o pravidlech a procedurách konkrétního řízení, které policie vede, až po informování o důležitých strategických rozhodnutích vrcholového managementu o dalším směřování policie.

Velký důraz musí být proto kladen na **rozvoj informačních technologií**, které budou schopny pružně reagovat nejen na poptávku ze strany občanů, ale současně na vědecký pokrok v této oblasti. Nezastupitelnou roli při komunikaci s občanem má v tomto směru zejména elektronická forma komunikace. V návaznosti na proces modernizace a informatizace veřejné správy jako celku, vystupují do popředí již v minulosti zavedené protikorupční linky, které je nezbytné více popularizovat. Moderní způsoby komunikace však spíše předurčují využívání e-mailových schránek „důvěry“. Pozornost však i nadále zaslouží již osvědčené schránky důvěry, které jsou v řadě českých měst.

Naší pozornosti by však neměla uniknout ani otázka situační prevence. Prvky transparentnosti je proto nezbytné zohlednit již při výstavbě nových služeben nebo rekonstrukci stávajících. Již dnes se můžeme setkat se služebnami, které jsou vybaveny prosklenými stěnami a jednání se tak odehrává „před zraky“ ostatních, v určitých případech samozřejmě při zachování nezbytné míry diskrétnosti.

Příčinou mnohdy neosobního jednání s občanem je zejména **značná míra anonymity policistů**. Vhodným opatřením je v tomto směru například zavádění stejnokrojových jmenovek nebo osobních vizitek, samozřejmě za předpokladu, že to povaha služby umožňuje. Smyslem jmenovek není suplovat stávající identifikační čísla, ale posílit zejména prvek důvěry ze strany veřejnosti.

Do popředí se dostávají i otázky spojené s monitorováním služební činnosti pomocí záznamové techniky. Je nezbytné si uvědomit, že kamerové systémy poskytují ochranu nejen občanovi, který by mohl být zkrácen na svých právech, ale rovněž jistotu policistovi, který nebude muset čelit tlaku tzv. „účelových“ oznámení ze strany osob porušujících zákon.

41) Například Egon – projekt MV.

Někteří policisté se však takovému způsobu „kontroly“, zejména pak ze strany veřejnosti, brání. Policisté při výkonu služby nevystupují jako soukromé osoby, a proto pořízení záznamu, který dokumentuje jejich jednání a chování, nelze považovat za zásah do jejich osobnostních práv. Samozřejmostí je rovněž **používání záznamové techniky** i kontrolními pracovníky policie.

Veřejnost má dnes plné právo na kontrolu činnosti policie, má právo na dostatek informací o činnosti policejního aparátu, které může být omezeno pouze ze zákonných důvodů. Obecně malá vstřícnost policistů poskytovat občanům žádané informace souvisí s představou, že pokud je policista vybaven určitými zákonnými oprávněními, nemusí ze svého titulu cokoli občanům o své činnosti objasňovat. Potřeba informací u občanů vede k tomu, že v případě, je-li občan policistou nevhodně odmítnut, dochází nesporně k negativnímu náhledu na činnost policie, která je pak chápána jako libovůle jejich příslušníků. Obratnou komunikací s občany lze uspokojit jak přirozené potřeby informací ze strany občanů, tak i zájem policie na utajení některých činností, aniž dojde ke zmaření účelu a cíle jednání.

Pokud jde o další opatření situační prevence, významným prvkem je postupné zavádění **monitorování pohybu služebních dopravních prostředků** pomocí zařízení pro stálou identifikaci geografické polohy (systém GPS). Toto zařízení kromě zvýšení efektivnosti využití nasazených sil a prostředků významně omezuje příležitosti k nezákonnému jednání. Řada úvah se samozřejmě vede také nad postupným zaváděním bezhotovostního platebního styku v souvislosti s blokovým řízením, které by zprostředkovaly mobilní platební terminály.

Velký pokrok byl zaznamenán v souvislosti s vyhodnocováním používání technických prostředků, zejména při dokumentaci dopravních přestupků. Moderní systémy jsou již vybaveny dostatečnou pamětí, která umožňuje archivaci pořízených dat. **Data jsou současně chráněna proti neoprávněné manipulaci či zničení.** Průběžné vyhodnocování pořízených dat z technických prostředků na měření rychlosti nebo na orientační měření hladiny alkoholu v krvi je prováděno pomocí speciálně vyvinutého softwaru, který se stal již osvědčeným preventivním nástrojem.⁴²⁾

42) Bílek, M. Protikorupční opatření a možnosti eliminace negativních jevů v Policii ČR, Policista, č. 9/2006, s. 19.

4.3 Možnosti prevence protikorupčního charakteru

Opatření protikorupčního charakteru jsou trvale v pozornosti tzv. Stálé protikorupční komise policie. Úkolem komise je navrhnout, zpracovávat, projednávat a doporučovat policejnímu prezidentovi formy a metody implementace Resortního interního protikorupčního programu a jeho další rozvoj. Kromě celé řady dalších úkolů komise indikuje zdroje a formy nezákonného jednání, zabezpečuje jejich analýzy a navrhuje potřebná preventivní opatření.

Komise je složena ze širokého spektra pracovníků, zastoupení mají nejen jednotlivé policejní služby, ale rovněž kancelář podpory kvality, analyticko-legislativní oddělení kanceláře policejního prezidenta, včetně některých teritoriálních útvarů. Komise spolupracuje s ministerstvem vnitra, orgány veřejné správy a současně i s nevládními organizacemi a občanskými sdruženími a odbornou veřejností.

Podle mjr. PhDr. Martina Bílka a informací, které uveřejnil v časopise Policista v roce 2006, je **míra korupce v řadách policie** výslednicí několika proměnných: schopnosti detekovat korupční situace a vnímat jejich závažnost, míry korupčního vzdoru, míry korupční komplicity (ochoty ohlásit, či oznámit korupční jednání) a korupční benevolence příslušníků (míry aktivního přístupu k řešení korupční situace, ochoty či odhodlání důsledně řešit již ohlášené případy).

Priority v oblasti boje proti korupci je třeba směřovat na oblast působení k veřejnosti a oblast působení dovnitř policie. Ve vztahu k veřejnosti pak zejména:

- odstranit anonymitu příslušníků a zaměstnanců a upravit např. závazným pokynem policejního prezidenta prokazování příslušnosti k policii;
- soustavně prohlubovat spolupráci s neziskovým sektorem a nevládními organizacemi, které jsou zdrojem cenných informací pro boj s korupcí;
- připravit pro policisty kurz, který by je naučil lepší komunikaci s veřejností (používání vhodných frází, neuzívání zavádějících vyjádření apod.).

V oblasti boje proti korupci uvnitř policie:

- posílit vnitřní osvětu a seznamovat příslušníky s konkrétními zjištěnými případy korupce s cílem eliminovat další případy a odradit další aktéry od korupčních aktivit;
- posílit odpovědnost vedoucích příslušníků a zaměstnanců za jednání a konání podřízených

(kvalita kontroly jako součásti řízení bude i jednou z posuzovaných kompetencí v rámci hodnocení vedoucích, přičemž bude přihlíženo ke skutečnosti, zda se v jeho působnosti korupční jednání vyskytlo);

- posílit vliv řídicí kontroly ve smyslu zák. č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů, tak aby výdaje byly co nejúčelněji vynakládány;
- identifikovat nadále korupční rizika v činnosti policie a přijímat opatření k jejich odstranění;
- rozvinout a prohloubit využívání psychodiagnostických metod při výběru uchazečů o přijetí do služebního poměru s cílem odhalit případnou náchylnost ke korupčnímu jednání;
- dát vedoucím pracovníkům prostor pro práci se svými podřízenými tak, aby mohli na svém pracovišti vytvářet atmosféru otevřenosti, vstřícnosti a důvěry, v nichž se přirozeně podporuje prosociální chování, je prostor pro osobní rozvoj a růst osobnosti jejich jednotlivých členů;
- zprůhlednit výběrová řízení na vedoucí místa, tj. aby výběr měl svá jasně daná pravidla, kvalifikační požadavky, které nelze obejít, a aby osobnostní předpoklady pro vedení lidí byly odborně prozkoumány bez zbytečných pokusů a omylů na podřízených;
- vytvořit a dodržovat jasný, transparentní motivační program pro policisty, kteří dobře pracují. V takovýchto podmínkách může i kariérní řád být zcela transparentním.

4.4 Dílčí závěr

Vedoucí pracovníci všech úrovní si musejí uvědomit svoji odpovědnost za činnost svých podřízených a v průběhu plnění povinností musejí mít na zřeteli trvalé nebezpečí vzniku samotné trestné činnosti. Mělo by jít o nasměrování pozornosti tam, kde může docházet (a mnohdy jistě dochází) ke vzniku objektivních podmínek potenciálně umožňujících nezákonné jednání, resp. podmínek, které toto jednání (reálně již existující) umocňují, zakrývají či jinak podporují. Aktivitu je nutno nastavit jako striktní, trvalý, všeobecně známý, podle potřeby aktualizovaný a živý systém, položený na propracované (ale srozumitelné) prevenci a nekompromisní represii.

5. Praktická část

V praktické části diplomové práce jsem analyzoval formou dotazníku etické postoje začínajících policistů a policistů s praxí.

Začínající policisté přicházejí k policii s rozličnými představami, plány, ideály a také s určitými názory a postoji. Před nástupem základní odborné přípravy slouží krátkou dobu v přímém výkonu služby na svých odděleních, kde jsou služebně zařazeni. Zde se jen zběžně seznámí s náplní policejní práce a s požadavky, které na ně bude po skončení studia klást již skutečný přímý výkon služby.

Cílem výzkumu bylo zjistit, **jak jsou etické názory** těchto dvou skupin **odlišné**, zda se jejich názory a postoje formují, utvrzují a mění. Důležitými faktory, které mohly ovlivnit výsledky výzkumu, byly věk, pohlaví a délka trvání služebního poměru.

Specifické výzkumné otázky byly zformulovány takto:

1. Liší se výrazným způsobem souhrnné etické postoje začínajících policistů a policistů s praxí?
2. Jsou významné rozdíly v etických postojích obou skupin policistů?

Hypotetické odpovědi na uvedené otázky byly vzhledem k orientačnímu charakteru výzkumu zformulovány pouze rámcově, a to následovně:

Etické postoje srovnávaných skupin se budou lišit.

Skupina policistů s praxí bude mít příznivější etické postoje.

Účelem tohoto výzkumu bylo verifikovat výše uvedené hypotézy a interpretovat konkrétní zjištěné vztahy.

5.1 Metoda výzkumu

Při výzkumu jsem použil dotazník (příloha č. 1) obsahující 27 výroků, které byly zodpovídány na čtyřstupňové škále:

silně nesouhlasím – mírně nesouhlasím – mírně souhlasím – silně souhlasím.

Každý respondent se tak musel rozhodnout, zda je jeho postoj k danému výroku pozitivní či negativní. Úvod dotazníku obsahoval několik demografických dat. Hlavní část byla složena ze tří škál výroků. Jednalo se postoje k etickému chování, oddanosti policejní profesi a percepci policejní role.

5.2 Popis srovnávaných vzorků policistů

Při výzkumu bylo osloveno 96 začínajících policistů a stejný počet policistů sloužících. Z celkového počtu 192 respondentů bylo 26 žen, z toho 9 začínajících, 5 žen bylo v řídicí funkci, 8 vysokoškolsky vzdělaných. Mezi začínajícími policisty bylo 77 mužů ve věku do 30 let a 10 mužů ve vědu do 40 let. Podrobný přehled o složení obou porovnávaných skupiny je uveden v tabulce č. 16.

Tabulka č. 16

	začínající policisté		sloužící policisté	
	muži	ženy	muži	ženy
	87	9	79	17
do 30 let	77	9	23	5
do 40 let	10	0	37	6
do 50 let	0	0	15	5
nad 50 let	0	0	4	1
středoškolské	80	4	56	9
vyšší odborné	5	1	7	0
vysokoškolské	2	4	16	8
bez praxe	87	9	0	0
praxe do 5 let	0	0	6	2
praxe do 10 let	0	0	29	7
praxe do 20 let	0	0	34	6
praxe nad 20 let	0	0	10	2
vedení	0	0	20	5
řadoví	87	9	59	12

5.3 Rozbor a komparace výsledků

Ze 27 položek byly zjištěny významné meziskupinové rozdíly u následujících výroků:

č. 3 – Průměrného občana nezajímá, jakým způsobem se ulice čistí od kriminálních živlů, zajímá ho výsledek.

výrok č. 3	silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
sloužící	8	19	31	38
začínající	0	12	48	36

V současné době je veřejnost velmi citlivá na prosazování zákonnosti v práci policie. Tuto skutečnost zohlednil více jak dvojnásobný počet sloužících policistů než policistů začínajících.

č. 6 – Soukromí podnikatelé poskytují policii slevy nebo dávají věci zdarma, protože mají policii v oblibě.

výrok č. 6	silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
sloužící	71	19	6	0
začínající	40	29	27	0

Markantní rozdíl nejen v počtu souhlasného postoje dokumentuje rozdílnost chápání této otázky v civilním sektoru a v sektoru státní správy. Zatímco v civilní sféře jsou uvedené aktivity jistým druhem reklamy, ve státní správě lze v tomto spatřovat prvky uplácení a korupce.

č. 10 – Za svoji povinnost považují především prosazovat zákonnost a zatýkání, nikoli poskytování dalších služeb občanům.

výrok č. 10	silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
	sloužící	26	34	21
začínající	34	49	9	4

Zjištěný stav ukazuje na to, že u sloužících policistů není zpravidla pochopena a přijata základní filozofie, tj. že člověk – jakožto zákazník policie – neruší práci policistů svými požadavky, nýbrž právě jeho spokojenost je hlavním cílem a smyslem policejní práce. Nastupující policisté si sebou přinášejí vizi, že policista občanovi pomůže nebo alespoň ochotně poradí v různých situacích.

č. 16 – Pravděpodobně bych použil zakázaných prostředků k zadržení pachatele, pokud bych byl přesvědčen, že je to jediný možný způsob, jak zatčení dosáhnout.

výrok č. 16	silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
	sloužící	26	26	32
začínající	16	12	49	19

Profesionalita versus zapálenost pro policejní práci, i tak by se dal pojmenovat tento problémový výrok. Souhlas více jak 2/3 začínajících policistů zřejmě pramení z téměř nulové praxe v přímém výkonu služby. Tuto skutečnost podtrhuje i zásadní souhlas pouze 12 sloužících policistů. V policejní práci není místo pro nezákonné praktiky.

č. 20 – „Profesionální shovívavost“, tzn. omlouvání kolegy, který se dopouští drobnějších prohřešků proti zákonu, je v pořádku.

výrok č. 20	silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
	sloužící	39	33	20
začínající	13	38	43	2

Nesouhlas 60% dotázaných sloužících policistů odsuzujících vzájemné chránění, svědčí o vyzrálějších etických postojích. Zároveň může tento stav pramenit i z obavy před postihem při prokázání této nezákonné kolegiality. Silný nesouhlas pouze 13 začínajících policistů je možným důsledkem toho, že zaměstnání u policii je jejich prvním a dosud nemuseli tento problém řešit.

č. 26 – Opustil bych policejní práci okamžitě, jen kdyby se neskytla příležitost jiné práce za tytéž peníze.

výrok č. 26	silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
	sloužící	18	23	28
začínající	41	31	15	9

Výsledek výzkumu zaměřeného na oddanost profesi ukazuje na nedostatek profesního a osobního uspokojení z vykonané práce. U sloužících policistů dochází k poklesu hrdosti ze sounáležitosti s policií a jejím posláním.

V tabulce č. 17 je uveden přehled postojů jednotlivých skupin ke všem předloženým výroky.

Tabulka č. 17

sloužící policisté

začínající policisté

otázka č.	odpověď			
	1	2	3	4
1	16	8	37	35
2	9	22	51	14
3	8	19	31	38
4	2	14	39	41
5	26	37	31	2
6	71	19	6	0
7	17	27	17	35
8	9	17	44	26
9	23	14	42	17
10	26	34	21	15
11	45	29	16	6
12	24	31	37	4
13	33	15	41	7
14	22	35	25	14
15	34	18	29	15
16	26	26	32	12
17	7	25	42	22
18	5	1	3	87
19	24	25	35	12
20	39	33	20	4
21	66	13	13	4
22	37	27	23	9
23	59	13	20	4
24	10	37	29	20
25	30	18	36	12
26	18	23	28	27
27	24	22	40	10
sloužící				

otázka č.	odpověď			
	1	2	3	4
1	5	15	56	20
2	2	25	53	16
3	0	12	48	36
4	7	11	50	28
5	19	33	42	2
6	40	29	27	0
7	20	22	30	24
8	11	15	45	25
9	7	22	56	11
10	34	49	9	4
11	52	34	10	0
12	14	35	35	12
13	31	27	34	4
14	16	36	36	8
15	12	26	45	13
16	16	12	49	19
17	7	42	38	9
18	4	4	11	77
19	10	33	42	11
20	13	38	43	2
21	51	31	8	6
22	32	29	29	6
23	42	32	14	8
24	18	24	31	23
25	14	23	31	28
26	41	31	15	9
27	13	29	43	11
nováčci				

Legenda: Odpověď 1 – silně nesouhlasím
 Odpověď 2 – mírně nesouhlasím
 Odpověď 3 – mírně souhlasím
 Odpověď 4 – silně souhlasím

5.4 Zhodnocení výzkumu

Výzkum ukázal, že **zjištěný stav se neshoduje s hypotetickými předpoklady** tedy s tím, že etické postoje srovnávaných skupin se budou lišit a že policisté s praxí budou mít etičtější postoje. Bylo zjištěno, že postoje obou skupin se zásadně liší asi u pětiny formulovaných výroků a že převážná většina mladých nastupujících policistů **přichází s postoji, které jsou žádoucí a očekávané**. Zjištěné rozdíly pak ukazují na to, že etická kultivace osobnosti policisty by měla, podle mého soudu, prolínat veškerou jeho činností od vstupu do policie.

Každý jistě souhlasí s tím, že cílem policejní práce je zabezpečení zdravého chodu společnosti a dohled nad dodržováním platných zákonů v mezích těch oprávněních, kterými policie disponuje. Plnění uvedených povinností by však mělo probíhat při zachování etiky. Je tedy nezbytné, aby se jednotliví policisté zaměřovali nejen na náplň své policejní práce, ale také na způsob jakým je tato práce prováděna. Policisté by ji měli zvládat na adekvátní profesionální úrovni, současně však také s patřičným respektem k etickým hodnotám.

Řekl bych, že **kritérium dobrých morálních vlastností by mělo nabývat na váze**, že nedostatek etiky nelze kompenzovat jinými, jakkoli pozitivními vlastnostmi, jako je dobrá fyzická kondice, vysoká inteligence nebo sociální dovednosti. Škoda jen, že neexistuje žádný způsob, jak dobré povahové předpoklady uchazečů objektivně měřit již při přijímání k policii. Jsem však přesvědčen, že **úroveň morálky lze zlepšovat** mj. i výchovou v policejních školách a kladným příkladem spolupracovníků a nadřízených.

Závěr

Policista svou činností nezastupuje pouze svou osobu, nýbrž zároveň **reprezentuje celospolečenské instituty**, totiž stát a právo. V těchto institutech jsou ztělesněny velké humanistické a demokratické ideály, jako je spravedlnost, rovnost, čestnost, důstojnost. Musíme trvat na tom, aby policista přijal tyto hodnoty za své, aby se s nimi identifikoval. Kdyby policie slevila z těchto požadavků, nastoupila by cestu do pekel, ztratila by svou důvěryhodnost a vážnost.

Nejsem tak naivní, abych si myslel, že policista musí být svatý, vím, že i on je jenom chybný člověk. Musím však bezpodmínečně trvat na postulátu, že **morálka** státních zaměstnanců, a **policistů** zvláště, **musí být příkladná**. Je nutno rehabilitovat pojem profesních ctností, který je dnes mnoha lidmi pokládán za staromódní nebo dokonce směšný.

Za **cíl své diplomové práce** jsem si vytyčil **podat ucelený obraz o vývoji i současném stavu kriminality policistů a úrovni prevence** tohoto druhu kriminality. Vzhledem ke skutečnosti, že stejné téma jako tato diplomová práce měla i moje práce bakalářská, kterou jsem zpracovával v roce 2005, bylo rovněž mým cílem zaměřit pozornost i do jiných oblastí než tomu bylo v roce 2005. V bakalářské práci jsem převážnou část věnoval samotnému rozboru trestné činnosti páchané policisty. Tato diplomová práce vznikala v době začínajících změn a reorganizace policie a proto jsem se pokusil tento trend zachytit v oblasti kontroly policie ať již vnitřní tak i vnější, které je stále věnována široká pozornost odborné i laické veřejnosti. Opět se ukazuje, že tato problematika má opravdu **interdisciplinární charakter** což je jedním z atributů sociální pedagogiky.

V praktické části diplomové práce bylo cílem analyzovat formou dotazníku etické postoje začínajících policistů a policistů s praxí a ověřit rámcově zformulované hypotézy:

1. Etické postoje srovnávaných skupin se budou lišit.
2. Skupina policistů s praxí bude mít příznivější etické postoje.

Výzkum ukázal, že **postoje obou skupin se zásadně neliší** a že převážná většina mladých nastupujících policistů přichází s postoji, které jsou žádoucí a očekávané.

Resumé

Každá společnost považuje kriminalitu za jev ohrožující její stabilitu. Pro kriminalitu pracovníků státního aparátu a zejména policistů to platí obzvlášť. Důsledkem není nic jiného než vytvoření pokřiveného obrazu policie jako celku, což se odráží na přístupu veřejnosti k samotné existenci této struktury, její práci i autoritě.

V pěti kapitolách diplomové práce na téma „**Kriminalita příslušníků Policie ČR a formy její prevence**“ je rozebrána problematika kriminality ve společnosti i mezi policisty.

Údaje o trestné činnosti policistů umožňují konstatovat, že tato trestná činnost vykazuje ve víceletém horizontu relativně stabilní rysy co do struktury a četnosti jednotlivých druhů trestných činů, jejich podílu na celkové trestné činnosti policistů, i co do typů pachatelů z hlediska jejich věku, délky výkonu služby a stupně služebního zařazení.

Práce poukazuje na potřebu věnovat tomuto sociálně-patologickému jevu zvýšenou komplexní, širokospektrální, systematickou a dlouhodobou pozornost. Upozorňuje na skutečnost, že trestná činnost policistů je natolik specifická, že její odhalování vyžaduje skutečné odborníky, kteří odhalují opět odborníky. Požadavky volající po kontrolním orgánu bezpečnostních sborů zcela nezávislém na MV jsou omezeny požadavkem na jeho účinnost, což může být docíleno pouze tím, že v jeho řadách budou působit odborníci – tedy policisté a zaměstnanci MV.

Anotace

Diplomová práce na téma „Kriminalita příslušníků Policie České republiky a formy její prevence“ řeší v rozsahu pěti kapitol problematiku kriminality policistů. Základním cílem práce je provést analýzu kriminality policistů, poukázat na složitost vnitřní i vnější kontroly Policie ČR a navrhnout vhodný systém prevence. V praktické části diplomové práce jsou formou dotazníku analyzovány a porovnávány etické postoje začínajících policistů a policistů s praxí.

Anotation

The thesis themed “Criminality of members of the Police of the Czech Republic and forms of its prevention“ deals in five chapters with the problems of criminality of members of the Police of the Czech Republic. The main goal of this work is to analyze police criminality, to refer to comlicacy of inner and outer control of the Police of the Czech Republic and to suggest a suitable system of prevention. In practical part of the thesis morality attitude of incipients policemen and policemen with practice is analysed and compared in a form of questionnaire.

Klíčová slova

inspekce policie, kriminalita, trestný čin, pachatel, Policie České republiky, statistika, systém prevence kriminality

Key words

police survey, criminality, crime, offender, Police of the Czech republic, statistic, system of prevention

Literatura, právní normativní akty a další informační zdroje

A. Publikace

1. Kaiser, G.: Kriminologie, Praha: C. H. Beck, 1994.
2. Klimeš, L.: Slovník cizích slov. Praha: SPN, 1995.
3. Kuchta, J. a kol.: Kriminologie I. Brno: MU - právnická fakulta, 2002.
4. Kuchta, J., Válková, H. a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck, 2005.
5. Marešová, A., Kotulan, P.: Kriminologické aspekty trestné činnosti policistů. Praha: IKSP, 2001.
6. Marešová, A., Baloun, V., Cejp, M., Martinková, M. Kriminalita v roce 2006.
7. Novotný, O., Zapletal, J. a kol. Kriminologie. Praha: ASPI Publishink, 2004.
8. Schelle, K. a kol.: Základy práva /1/ - veřejné právo. Brno: Masarykova univerzita, 1994.
9. Zapletal, J. a kol. Kriminologie, díl I., obecná část. Praha: Policejní akademie ČR, 2001.

B. Právní prameny

1. Rezoluce Rady Evropy č. 690/1979 - Deklarace o policii.
2. Listina základních práv a svobod publikována pod č. 2/1993 Sb.
3. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.
6. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.
7. Etický kodex Policie ČR, příloha č. 1 rozkazu policejního prezidenta č. 1/2009.
8. Usnesení vlády České republiky č. 393/2004 o Strategii prevence kriminality na léta 2004 – 2007.
9. Usnesení vlády České republiky č. 1150/2007 o Strategii prevence kriminality na léta 2008 – 2011.

C. Časopisy

1. Policista č. 3/1997.
2. Policista č. 5/1997.
3. Policista č. 12/2003.
4. Policista č. 4/2006.
5. Policista č. 7/2006.
6. Policista č. 8/2006.
7. Policista č. 9/2006.
8. Policista č. 10/2006.
9. Policista č. 11/2006.
10. Policista č. 1/2007.
11. Policista č. 2/2009.
12. Hlásí se policie č. 4/1999.
13. Sociologický časopis, XXXVII, č. 1/2001.
14. Systémové doporučení Ligy lidských práv, Liga lidských práv 2006, 2007.

D. Tisk

1. Deník, 24. 3. 2008.
2. Deník, 16. 5. 2008.
3. Deník, 26. 9. 2008.
4. Právo, 1. 11. 2008.

E. Internetové stránky

www.mvcr.cz

www.policie.cz

Přílohy

Příloha č. 1 - Dotazník

Příloha č. 2 - Etický kodex Policie České republiky

DOTAZNÍK

Vážená kolegyně, vážený kolego,

Dovoluji si Vás požádat o laskavou spolupráci při vyplnění dotazníku, který je zaměřen na zhodnocení postojů a stanovisek policistů k vlastní osobě, policejní profesi a prosazování zákonnosti. Tento otazník je součástí praktické části mé diplomové práce na téma: „Kriminalita příslušníků Policie České republiky a formy její prevence“.

Dotazník je zcela anonymní, nemusíte mít obavu odpovídat upřímně a pravdivě, není možné zpětně zjistit Vaši totožnost. Nejedná se o test. V dotazníku nejsou žádné „správné“ odpovědi. Prosím, abyste svoje odpovědi řídili podle svých skutečných pocitů, postojů a jednání.

Po přečtení každého výroku se rozhodněte, jaké stanovisko k němu zaujímáte. Svoji odpověď označte křížkem.

Pohlaví: muž žena

Věk: do 20 let do 30 let do 40 let do 50 let nad 50 let

Stav: svobodná/-ý vdaná/ženatý jiné

Vzdělání: středoškolské vyšší odborné vysokoškolské

Praxe u PČR: bez praxe do 5 let do 10 let do 20 let nad 20 let

Ve vedoucí funkci: ano ne

Výrok č. 1:

Obecně vzato, většina občanů očekává od policie, že zákonnost bude prosazována přísně v souladu s normami.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 2:

Většina občanů má k policii špatný vztah.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 3:

Průměrného občana nezajímá, jakým způsobem se ulice čistí od kriminálních živlů, zajímá ho výsledek.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 4:

Občanská veřejnost je ve svých požadavcích na policejní práci nerealistická.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 5:

Policisté požívají u občanů, jimž poskytují služby, velké vážnosti.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 6:

Soukromí podnikatelé poskytují policii slevy nebo dávají věci zdarma, protože mají policii v oblibě.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 7 :

Není nic špatného na tom, když policista přijímá od občanů drobné dárky.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 8 :

Někdy je vůči lidem nezbytná slovní neuctivost nebo i hrubost, protože je to jediný způsob, jak je přimět k tomu, aby porozuměli tomu, co se jim říká a uposlechli.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 9 :

Být policistou skutečně znamená být v převážné míře „sociálním pracovníkem“.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 10 :

Za svoji povinnost považuji především prosazovat zákonnost a zatýkání, nikoli poskytování dalších služeb občanům.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 11 :

Agresivní styl hlídkové služby je známkou dobrého policisty.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 12 :

Nafouknutí drobnějšího případu za účelem vyčištění ulice od kriminálních živlů je čas od času v pořádku.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 13:

Policejní práce je jako hra. Každý prostředek je dobrý k dosažení vítězství.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 14 :

Většina záležitostí v policejní práci je typu „buď-nebo“, buď se jedná o porušování zákonnosti nebo ne.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 15 :

Policista musí v některých případech použít zakázaných prostředků, aby dosáhl prosazení zákonnosti či zadržení pachatele.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 16 :

Pravděpodobně bych použil zakázaných prostředků k zadržení pachatele, pokud bych byl přesvědčen, že je to jediný možný způsob, jak zatčení dosáhnout.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 17 :

Podnikl bych rozhodný krok, kdybych se dozvěděl o nepatřičném chování některého z policistů, a to i v případě, že by se jednalo o mého přítele.

Stanovisko:

silně nesouhlasím

mírně nesouhlasím

mírně souhlasím

silně souhlasím

Výrok č. 18 :

Policista, který přijme a využije „špinavých peněz“ pro svoje potřeby, by měl být potrestán.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 19 :

Policista nemůže být v práci nepřetržitě produktivní, neporuší-li čas od času pravidla.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 20 :

„Profesionální shovívavost“, tzn. omlouvání kolegy, který se dopouští drobnějších prohřešků proti zákonu, je v pořádku.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 21 :

Znám mnoho policistů, kteří porušují nebo obcházejí zákony, aby dosáhli prosazení zákonnosti.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 22 :

Většina policistů souhlasí s tím, že je v policejní práci nutné obházet nebo porušovat zákony, ale nahlas do nepřiznají.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 23 :

Někdy je nutné, aby policista trochu lhal před soudem nebo upravil hlášení tak, aby dosáhl obvinění pachatele.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 24 :

Nelhal bych, ani kdybych měl přijít o práci.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 25 :

Zamýšlím zůstat u policie až do penze.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 26 :

Opustil bych policejní práci okamžitě, jen kdyby se naskytla příležitost jiné práce za tytéž peníze.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Výrok č. 27 :

Být policistou znamená uspokojující kariéru.

Stanovisko:

silně nesouhlasím	mírně nesouhlasím	mírně souhlasím	silně souhlasím
☐	☐	☐ ☐	☐ ☐

Za čas věnovaný vyplnění dotazníku děkuje

Bc. Pavel Riesner

Etický kodex Policie České republiky

Příslušníci Policie České republiky, vědomi si svého poslání, spočívajícího ve službě veřejnosti, založeného na úctě a respektu k lidským právům, vyjadřují následující principy, jež chtějí sdílet a dodržovat.

1. Cílem Policie České republiky je

- a. chránit bezpečnost a pořádek ve společnosti,
- b. prosazovat zákonnost,
- c. chránit práva a svobody osob,
- d. preventivně působit proti trestné a jiné protiprávní činnosti a potírat ji,
- e. usilovat o trvalou podporu a důvěru veřejnosti.

2. Základními hodnotami Policie České republiky je

- a. profesionalita,
- b. nestrannost,
- c. odpovědnost,
- d. ohleduplnost,
- e. bezúhonnost.

3. Závazkem Policie České republiky vůči společnosti je

- a. prosazovat zákony přiměřenými prostředky s maximální snahou o spolupráci s veřejností, státními a nestátními institucemi,
- b. chovat se důstojně a důvěryhodně, jednat se všemi lidmi slušně, korektně a s porozuměním a respektovat jejich důstojnost,
- c. uplatňovat rovný a korektní přístup ke každé osobě bez rozdílu, v souladu s respektováním kulturní a hodnotové odlišnosti příslušníků menšinových skupin všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony,
- d. při výkonu služby jednat taktně, korektně a vhodně uplatňovat princip volného uvážení,
- e. používat donucovacích prostředků pouze v souladu se zákonem; nikdy nezacházet s žádnou osobou krutě, nehumánně či ponižujícím způsobem,
- f. nést odpovědnost za každou osobu, která byla omezena Policií České republiky na osobní svobodě,
- g. zachovávat mlčenlivost o informacích zjištěných při služební činnosti,
- h. zásadně odmítat jakékoliv korupční jednání, netolerovat tuto protizákonnou činnost u jiných příslušníků Policie České republiky, odmítnout dary nebo jiné výhody, jejichž přijetím by

mohlo dojít k ovlivnění výkonu služby,

- i. zásadně se vyhýbat jakémukoliv jednání, které by mohlo být střetem zájmů

4. Závazkem vůči ostatním příslušníkům Policie České republiky je

- a. usilovat o otevřenou a partnerskou spolupráci,
- b. dbát, aby vztahy byly založeny na základě profesní kolegiality, vzájemné úcty, respektování zásad slušného a korektního jednání; jakékoliv formy šikanování a obtěžování ze strany spolupracovníků či nadřízených jsou vyloučeny,
- c. netolerovat ani nekrýt podezření z trestné činnosti jiných příslušníků Policie České republiky a trestnou činnost neprodleně oznámit; stejně tak netolerovat ani jiné jejich protiprávní jednání či jednání, které je v rozporu s Etickým kodexem Policie České republiky.

5. Osobním a profesionálním přístupem příslušníků Policie České republiky je

- a. nést osobní odpovědnost za svoji morální úroveň a svůj profesionální výkon,
- b. chovat se bezúhonně ve službě i mimo ni tak, aby důstojně reprezentovali Policii České republiky svým jednáním, vystupováním i zevnějškem.

Každý příslušník Policie České republiky, který jedná v souladu se zákonem a Etickým kodexem Policie České republiky, si plně zaslouží úctu, respekt a podporu společnosti, jejíž bezpečnost chrání i s nasazením vlastního života.